บทที่ 3

การเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษ และความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมเผ่าอิโบ

ในบทที่สองผู้วิจัยได้นำเสนอภาพสังคมดั้งเดิมของชนเผ่าอิโบทั้งในเรื่องการปกครอง สังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรมที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายของอาเชเบ ส่วนในบทที่สามผู้วิจัยเน้นศึกษาเรื่องการเข้ามาของคนตะวันตก โดยมีการนำเสนอถึงสาเหตุที่คนอังกฤษเข้ามายังดินแดนของชนพื้นมืองเผ่าอิโบ วิธีการที่คนอังกฤษใช้ในการเข้าครอบครองดินแดนใต้อาณานิคม และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนพื้นเมืองจากการเข้ามาของคนอังกฤษด้วย ไม่ว่าจะเป็นภาพรวมของสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นการสั่นคลอนความเชื่อมั่นในความศรัทธาของชนพื้นเมือง ที่มีผลกระทบถึงการสูญสลายของระบบเผ่า ระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ความเปลี่ยนแปลงทางเพศสภาพของชายและหญิง ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวัน และการสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในปัจเจกบุคคลโดยใช้ตัวบทนวนิยายของชินูอา อาเชเบ เป็นกรณีศึกษา

3.1 การเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษ

ชาวยุโรปก้าวเข้าสู่ยุคของการปฏิวัติอุตสาหกรรมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากชาวตะวันตกให้ความสนใจและเร่งพัฒนาตนเองในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างไม่หยุดยั้ง การปฏิวัติอุตสาหกรรมได้เริ่มต้นกับประเทศที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการค้ามากเป็นพิเศษอย่างประเทศอังกฤษ ทำให้กระบวนการผลิตของประเทศอังกฤษเกิดความเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่เป็นการใช้แรงงานมนุษย์กลายเป็นกระบวนการผลิตที่อาศัยเครื่องจักรกลเป็นหลัก ส่งผลให้ประเทศอังกฤษและชาติมหาอำนาจต่าง ๆ ในทวีปยุโรปเริ่มมี การแข่งขันกันเป็นชาติมหาอำนาจผู้มีดินแดน

ใต้อาณานิคมและผู้นำภาคอุตสาหกรรมเหนือชาติอื่น [1]

ธนู แก้วโอภาส กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง ***ประวัติศาสตร์โลกสามสมัย*** ว่า "ช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 19 ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่มั่นคงและมั่งคั่งมากที่สุดในโลก ในขณะเดียวกันอังกฤษก็กลายเป็นประเทศที่ถูกเกลียดชังจากประเทศในทวีปยุโรปเกือบทุกประเทศ ในฐานะที่อังกฤษเป็นประเทศสังคมอุตสาหกรรมแห่งแรกของโลก"[2] แต่ปัญหาของอังกฤษอยู่ที่อังกฤษไม่ต้นทุนในการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการ จึงมีความจำเป็นต้องออกล่าอาณานิคมเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบและแรงงานรวมทั้งตลาดทางการค้า ส่งผลให้ประเทศอังกฤษมีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ[3]

นอกจากความต้องการวัตถุดิบและตลาดการค้าแล้ว แนวความคิดเรื่องชาตินิยมและการได้ประโยชน์ทางการเมืองและการทหารก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการแสวงหาอาณานิคมของประเทศอังกฤษด้วย เนื่องจากชาติเจ้าอาณานิคมจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจ เมื่อชาติของตนมีดินแดนใต้อาณานิคมไว้ในครอบครองเป็นจำนวนมาก เป็นการเสริมสร้างเกียรติภูมิให้กับชาติของตน อีกทั้งเป็นการประกาศแสนยานุภาพว่าชาตินั้นมีความสามารถเหมาะสมที่จะเป็นมหาอำนาจในกลุ่มประเทศที่มีการปฏิวัติอุตสาหกรรมด้วยกัน อีกทั้งยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนไปสู่ชนชาติอื่น

การครอบครองดินแดนใต้อาณานิคมยังมีส่วนช่วยในการระบายพลเมืองที่มีมากเกินไป เป็นการลดความหนาแน่นของประชากร และชะลอความกดดันทางเศรษฐกิจภายในประเทศของ

---

[1] พรสรรค์ วัฒนางกูร, "จุดเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ยุโรปในการพัฒนาอุตสาหกรรม: การเปลี่ยนแปลงกระบวนการผลิตและผลกระทบต่อวิถีชีวิตและโลกทัศน์วิธีคิดของมนุษย์ ศ. ที่ 19 – ต้น ศ.ที่ 20 ยุโรปสู่จักรวรรดินิยมและสงครามโลก "เอกสารประกอบการอบรมสัมมนาทางวิชาการเรื่องจุดเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ยุโรปฯ (กรุงเทพฯ: ศูนย์ยุโรปศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546) เสนอเมื่อวันศุกร์ที่ 14 มีนาคม 2546 ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

[2] ธนู แก้วโอภาส, ***ประวัติศาสตร์โลกสามสมัย***, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชาติเศรษฐกิจ, 2534), หน้า 413.

[3] Available from :

http://athena.english.vt.edu/~carlisle/Postcolonial/Colonialism_Africa.html

ตนเอง ประโยชน์ข้อนี้มักเกิดขึ้นกับอาณานิคมแบบตั้งถิ่นฐาน (Settle Colonies) เช่น ประเทศออสเตรเลีย ประเทศนิวซีแลนด์เป็นต้น

การแสวงหาอาณานิคมของคนอังกฤษยังมีสาเหตุจากความเชื่อที่ว่า เป็นการนำความเจริญไปสู่ประเทศที่ล้าหลังกว่า และถือเป็นภาระกิจที่สำคัญของชาติต่าง ๆ ในทวีปยุโรป การนำวิทยาการและความรู้ต่าง ๆ ไปมอบให้กับชนพื้นเมืองเป็นเสมือนแสงสว่างที่จะปลดปล่อยประชากรที่อยู่ในทวีปอื่น ๆ ให้พ้นจากความงมงาย ซึ่งเป็นผลให้ลัทธิจักรวรรดินิยมได้รับการค้ำจุน และการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกเป็นเรื่องที่มีความถูกต้องชอบธรรม[4]

สุดท้ายการเข้าครอบครองดินแดนใต้อาณานิคมก็เพื่อประโยชน์ทางการเผยแผ่ศาสนา ศาสนา ด้วยความต้องการของคนอังกฤษที่อยากจะให้คนพื้นเมืองเข้ารีตเป็นคริสต์ศาสนิกชน นับถือในพระเจ้าองค์เดียวกับคนตะวันตก การเผยแผ่ศาสนาจึงถือว่าเป็นการสร้างอาณานิคมโดยทางอ้อม[5] ด้วยคุณประโยชน์หลายประการจึงเป็นเหตุจูงใจให้ชาติต่างๆ ในทวีปยุโรปต่างออกแสวงหาอาณานิคมเป็นของตนเอง แม้ว่าอังกฤษจะมีข้ออ้างว่าเป็นการสร้างอาณานิคมเพื่อสร้างความเจริญ ความเท่าเทียมให้มนุษยชาติ แต่เบื้องลึกจะพบว่าข้ออ้างเหล่านี้คือหน้ากากที่ปิดบังการแสวงหาประโยชน์จากดินแดนของชนพื้นเมืองทั้งสิ้น

3.2 วิธีการครอบครองดินแดนชนเผ่าอิโบของอังกฤษ

ชาวอังกฤษหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะเข้าถึงพื้นที่ของคนพื้นเมือง การครอบครองดินแดนใต้อาณานิคมของอังกฤษสามารถแบ่งเป็นสองลักษณะใหญ่ ๆ คือ การเข้าครอบครองโดยสันติวิธี และการเข้าครอบครองโดยวิธีการรุนแรง จากนวนิยายของชินูอา อาเชเบ ได้มีการนำเสนอให้เห็นว่าการเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษมีทั้งสองรูปแบบ

---

[4] นพพร ประชากุล. แนวคิดสกุล "หลังอาณานิคม". ***สารคดี*** : 158.

[5] J.M.Pritchard. *Africa: A Study Geography for Advanced Students Metric Edition*. 2 nd. ed. (London: Longman) P.49.

- การเข้าครอบครองดินแดนใต้อาณานิคมด้วยวิธีการรุนแรง

แอฟริกาเป็นทวีปที่มีขนาดใหญ่และอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่ามากมาย นักล่าอาณานิคมต่างพยายามเข้าไปในดินแดนแห่งนี้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์และสร้างรากฐานอาณานิคมในทุกพื้นที่โดยใช้วิธีการที่แตกต่างกัน วิธีที่อังกฤษใช้ถือว่าเป็นเสมือนการปล้นชิงและแลกเปลี่ยนสินค้าต่าง ๆ ด้วยความอยุติธรรม รวมไปถึงเรื่องของการค้าทาสของชาติมหาอำนาจ การใช้วิธีการรุนแรงเป็นเหตุการณ์ที่พบได้มากในทุกพื้นที่ที่ชาติมหาอำนาจต้องการได้ดินแดนแถบนั้นเพื่อมาเป็นอาณานิคมของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นประเทศในแถบทวีปแอฟริกา หรือแถบทวีปเอเชีย และความรุนแรงของการยึดครองมักจะทวีความรุนแรงมากขึ้น เมื่อชาติใต้อาณานิคมเกิดความไม่พอใจที่ตนถูกรุกล้ำดินแดนของตน

ในเรื่อง *Things Fall Apart* ตอนที่เผ่าอบาเมถูกรุกรานจากคนผิวขาว ในระยะแรกผู้อาวุโสในเผ่าเมื่อทราบเรื่องว่ามีคนขาวเข้ามาและเห็นเค้าลางว่าต้องมีผลกระทบต่อคนในเผ่า ผู้อาวุโสในเผ่าต่างปรึกษากันแล้วเห็นว่าคนผิวขาวจะมาสร้างความแตกแยกในเผ่า และมีเจตนาที่จะมาทำลายล้างพวกเขา คนเผ่าจึงพยายามคิดหาวิธีป้องกันตนเองโดยการฆ่าคนขาวตาย แต่คนพื้นเมืองมิได้รู้ว่าการกระทำนั้นจะนำความเดือดร้อนมาให้พวกเขา การตายของคนขาวหนึ่งคนกลับทำให้เผ่าทั้งเผ่าแทบต้องสูญสิ้น เพราะคนขาวยกพวกมาทำร้ายทุกคนในเผ่าโดยมิได้พิจารณาว่าคนนั้นจะเป็นหญิงหรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่

> (...) And then one-morning three white men led by a band of ordinary men like us came to the clan. They saw the iron horse and went away again. Most of the men and women of Abame had gone to their farms. Only a few of them saw these white men and their followers. For many market weeks nothing else happened. They have a big market in Abame on every other Afo day and, as you know, the whole clan gathers there. That was the day it happened. The three white men and very large number of other men surrounded the market themselves invisible until the market was full. And they began shoot. Everybody was killed, except the old and the sick who were at

home and handful of men and whose Chi were wide awake and brought them out of that market.[6]

คนอังกฤษเข้าล้อมวงและยิงกราดใส่คนเผ่าที่ไม่มีทางสู้ คนที่ปลอดภัย คือ คนป่วยที่อยู่ที่บ้าน และชายหญิงอีกจำนวนเล็กน้อย คนพื้นเมืองเชื่อว่าคนที่รอดคือคนที่ ชิ (Chi) หรือเทพประจำตัวของคนอิโบ ได้รู้ล่วงหน้าว่าจะเกิดเหตุการณ์ไม่ดีเกิดขึ้นและพาพวกเขาให้อยู่ในสถานที่ ๆ ปลอดภัย

การยึดครองดินแดนใต้อาณานิคมเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นเมื่อ คนพื้นเมืองเริ่มลุกขึ้นต่อสู้ โดยปกติการทำสงครามของเผ่าสามารถทำการประนีประนอมได้ ชนเผ่ามักจะมีการเสนอข้อตกลงก่อนการใช้วิธีการที่รุนแรง แต่ในกรณีของคนขาวถือเป็นคนแปลกหน้าสำหรับคนเผ่า เป็นกลุ่มคนที่คนพื้นเมืองไม่เคยพบเห็นมาก่อน การทำสงครามจึงสามารถเกิดขึ้นได้ แต่ถ้าในกรณีที่คนขาวยืมมือคนพื้นเมืองเพื่อก่อให้เกิดการวิวาท หลังจากนั้นคนขาวจะใช้กำลังทางทหารเข้าแทรกแซงทันที เช่นในกรณีเรื่อง *Arrow of god* เอเซอูลูหลงมาเข้ากับคนขาวเพราะคนขาวใช้กองกำลังมาหยุดสงครามให้ เอเซอูลูจึงเข้าใจว่าคนขาวมาอย่างเป็นมิตร จนสุดท้ายคนพื้นเมืองก็ค่อย ๆ ถูกชาติมหาอำนาจเข้าแทรกแซงและเข้าครอบครองดินแดนได้ในที่สุด

จากกรณีการใช้ความรุนแรงของคนตะวันตกได้เกิดคำถามว่า เหตุใดคนขาวจึงกล้ารุกล้ำกล้าเข้าไปทำร้ายคนพื้นเมือง ชัยวัฒน์ สถาอานันต์ กล่าวว่า "มนุษย์แยกตัวออกจากมนุษย์คนอื่นได้เพราะมนุษย์สร้าง "อัตลักษณ์" ขึ้นมาเป็นชุด ๆ ภายใต้มายาแห่งการสร้างอัตลักษณ์นี้มนุษย์จึงสามารถใช้ความรุนแรงต่อ "ผู้อื่น" ได้ ตัวอย่างของอัตลักษณ์ที่ว่านี้คือ เชื้อชาติ สีผิว ศาสนา ฯลฯ มาเป็นกรอบ...มนุษย์จะรู้สึกมั่นคงด้วยอัตลักษณ์เหล่านี้ เพราะสภาพของอัตลักษณ์คือลักษณะที่เป็นตัวแบ่งแยกเราและเขา (คนอื่น) ออกจากกัน[7] เมื่อคนขาวมีอคติต่อคนพื้นเมืองว่าคนพื้นเมืองไม่ใช่มนุษย์จึงเห็นคนพื้นเมืองเป็นคนอื่น ดังนั้นการใช้ความรุนแรงกับชนพื้นเมืองจึงเป็นเรื่องง่าย

---

[6] Chinua Achebe, ***Things Fall Apart*** , pp.139-140.

[7] ชัยวัฒน์ สถาอานันต์, ***อาวุธมีชีวิต: แนวคิดเชิงวิพากษ์ว่าด้วยความรุนแรง*** , (กรุงเทพฯ: ฟ้าเดียวกัน, 2546.), หน้า38-40.

การเข้ายึดครองไม่ว่าจะโดยใช้กำลังหรือไม่ใช้กำลังก็ตาม เมื่อชาติมหาอำนาจเข้ายึดครองแล้วดินแดนของชนพื้นเมืองแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นตามมาคือความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งเรื่องที่สามารถสัมผัสได้อย่างเป็นรูปธรรม หรือเรื่องของความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมชนเผ่า หัวข้อสำคัญในอันดับต่อไปที่ผู้วิจัยจะกล่าวถึงก็คือ เรื่องความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมชนเผ่าในไนจีเรียและภาพโดยรวมของการถูกชาติมหาอำนาจเข้ายึดครอง

- การเข้าครอบครองดินแดนใต้อาณานิคมด้วยสันติวิธี

การเข้าถึงชนพื้นเมืองในทวีปแอฟริกาด้วยสันติวิธีของชาวตะวันตกมีหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการใช้เรื่องการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันระหว่างคนพื้นเมืองกับชาติมหาอำนาจ หรือใช้วิธีการเข้าหาหัวหน้าชนเผ่า ในการยื่นมือให้ความช่วยเหลือยามที่ชนเผ่าเดือดร้อน โดยให้ข้อเสนอว่าชาติมหาอำนาจของตนสามารถช่วยปกป้องชนเผ่าจากการรุกรานจากชนเผ่าอื่น ๆ ที่เป็นศัตรูของเผ่าที่อยู่ในแถบแอฟริกาด้วยกันเอง หรือการครอบครองของมหาอำนาจชาติอื่นได้ โดยการทำสนธิสัญญาให้อังกฤษนั้นเป็นผู้ปกครองดูแลในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประชากร ที่ดิน รวมไปถึงทรัพยากรที่มีในบริเวณนั้นด้วย แต่ในความเป็นจริงแล้วหัวหน้าชนเผ่าเหล่านั้นมิเคยเข้าใจถึงใจความสำคัญต่าง ๆ ในสนธิสัญญาเหล่านั้นเลย[8]

การครอบครองด้วยสันติวิธีของคนอังกฤษ อังกฤษพยายามใช้ข้ออ้างเรื่องการสร้างความเจริญให้กับคนพื้นเมืองมาสร้างน้ำหนักให้กับการล่าอาณานิคม คนอังกฤษฉวยโอกาสในความไม่เข้าใจในเรื่องศาสนาความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ของชนพื้นเมือง จึงใช้ความไม่เข้าใจเหล่านี้เป็นช่องทางในการเข้าแทรกซึมคนพื้นเมือง สันติวิธีแบบแรกที่อังกฤษใช้คือการนำคริสต์ศาสนาและนำการศึกษาไปให้กับคนพื้นเมือง ศาสนาเป็นเรื่องของความศรัทธาและความศรัทธาเดิมของคนเผ่าอิโบก็คือเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ เทพเจ้า บรรพบุรุษ และเป็นสิ่งที่มีการสืบต่อมาเป็นเวลานาน ดังนั้นเมื่อจะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในศรัทธาจึงถือเป็นเรื่องที่ยาก โดยเฉพาะคนที่เข้ามาโน้มน้าวให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคือคนแปลกหน้าเป็นคนที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน แต่อังกฤษสามารถทำเรื่องยากเหล่านี้ได้โดยการพยายามหาจุดอ่อนของคนพื้นเมือง จุดอ่อนของคนพื้นเมืองคือความไม่รู้และไม่เข้าใจในศาสนาและวิทยาการต่าง ๆ ในระยะแรกคนอังกฤษเข้ามาสู่ดินแดนของชนเผ่าอิโบ คนอิโบมีความรู้สึกว่าคนขาวเป็นคนประหลาด เหมือนคนเป็นโรค

---

[8] Rosenfeld, Erwin and Harriet Geller, *Afro-Asian Culture Studies,* (Woodbury, NY: Barrons Educational Series, 1976.) pp.206-208.

เรื้อนจึงมีผิวสีขาวผิดแผกแตกต่างไปจากตนเอง และมีการจินตนาการถึงคนขาวว่าขาวเหมือนซอล์กอีกทั้งยังมีคำเล่าลือว่าคนขาวไม่มีนิ้วเท้า ตัวอย่างของคนเผ่าที่เห็นว่าคนขาวเป็นคนที่เป็นโรคเรื้อน คือ อมาดิ จากเรื่อง *Things Fall Apart* และในนวนิยายเรื่อง *Arrow of God* ได้กล่าวถึงคนผิวขาวไว้ในลักษณะเดียวกันดังนี้

> It seems to me that Ezuelu has shaken hands with a man of white body." This brought low murmurs of applause and even some laughter. Like many potent things from which people shrink in fear its more polite and appeasing name—white body nearly always calls leprosy.[9]

จากตัวอย่างที่ยกมาเห็นได้ว่าชนพื้นเมืองมองว่าคนขาวเป็นคนแปลกแตกต่างจากตนเอง คนเผ่ารู้สึกว่าคนขาวเป็นคนที่ความผิดปกติทางร่างกาย แม้กระนั้นคนพื้นเมืองก็มิได้แสดงอาการรังเกียจ กีดกัน หรือทำอันตรายคนขาวแต่อย่างใด เท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้คนขาวได้เข้าถึงคนพื้นเมืองได้ง่ายขึ้น คนอังกฤษจึงเริ่มหาช่องทางในการเข้าไปทำความรู้จักกับคนพื้นเมือง โดยเริ่มจากการนำตัวเองเข้าไปในเผ่าทีละน้อย เริ่มศึกษาและทำความรู้จักคนในเผ่าจนพบวิธีการที่จะเข้าถึงและครอบครองพื้นที่และครอบงำคนเผ่าได้

การเข้ามาของคริสต์ศาสนาในระยะเริ่มแรกมีอุปสรรคที่ การหาวิธีการให้คนเผ่ายอมรับและยอมละทิ้งความเชื่อในสิ่งที่พวกเขาเคยเชื่อถือมากันตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แต่คนอังกฤษมีความสามารถในการโน้มน้าวใจและเลือกกลุ่มคนพื้นเมืองที่โน้มน้าวได้ง่ายก่อน คนเหล่านี้คือคนที่เผ่าไม่ต้องการ หรือคนที่ได้รับความทุกข์ทรมานจากการกระทำของคนในเผ่าด้วยกัน คนเผ่าเรียกคนประเภทนี้ว่า "เอฟูเลฟู"*

---

[9] Chinua Achebe, ***Arrow of God***, p.144

* Efulefu แปลว่า คนไร้ค่า (มีคำอุปมากล่าวว่าคนเอฟูเลฟูก็เหมือนคนที่ขายมีดแล้วเหลือแต่ฝักไปรบ) กล่าวคือ คนเหล่านี้เป็นคนไม่มีความกล้าหาญ เป็นคนที่ไม่น่าให้เกียรติให้การสรรเสริญ

> The missionaries had come to Umuofia. They had built their church there, a handful of converts and were already sending evangelists to the surrounding towns and villages. That was a source of great sorrow to the leaders of the clan; but many of them believed that the strange faith and the white man's god would not last. None of his converts was a man whose word was heeded in the assembly of the people. None of them was a man of title. They were mostly the kind of people that were called efulefu, worthless, empty men.[10]

คนเผ่าที่ถูกโน้มน้าวใจได้ง่ายกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มคนที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมเผ่า โดยปกติพวกเขามีพื้นที่ที่จำกัดและถูกกดทับสิทธิต่าง ๆ ไว้ด้วยจารีตของเผ่า แต่เมื่อเอฟูเลฟูเหล่านี้มาอยู่ในโบสถ์ พวกเขากลับกลายคนที่ได้รับการยอมรับและมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน โบสถ์จึงเป็นพื้นที่ใหม่ของกลุ่มเอฟูเลฟู การได้รับการยอมรับจากทุก ๆ คนในโบสถ์ จึงทำให้คนเหล่านี้เปลี่ยนใจไปอยู่ในที่ ๆ รู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ และเป็นสังคมที่เขาคิดว่ามีความเท่าเทียมกัน นอกจากเอฟูเลฟูแล้ว สตรีที่มีลูกเป็นเด็กแฝด หรือคนที่เคยถูกขับออกจากเผ่าก็เป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่จะหันไปเข้ากับศาสนาใหม่ได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากคนเหล่านี้ต้องเจ็บปวดกับความเชื่อของเผ่า ดังนั้นพลังแห่งความศรัทธาในความเชื่อแบบเดิมจึงลดลง อีกทั้งยังหมดศรัทธาในระบบการปกครองของเผ่าด้วย แม้แต่โอเบียริกาเพื่อนของโอกอนโกว เขาเป็นคนที่มีความคิดมีการพินิจพิเคราะห์ในเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ เป็นอย่างดี เป็นคนที่มีความศรัทธาในอำนาจเหนือธรรมชาติ เทพเจ้า และการปกครองในระบบเผ่าอย่างมั่นคง แต่โอเบียริกายังมีความรู้สึกสั่นคลอนในความศรัทธาของตัวเอง และต้องทบทวนว่าเพราะเหตุใดเทพเจ้าที่พวกเขาเคารพจึงต้องลงโทษคนในเผ่าในบางเรื่องที่เกิดจากความไม่เจตนา หรือเป็นเรื่องที่ไม่ใช่ความผิดของพวกเขาด้วยวิธีที่รุนแรง เช่น เรื่องการทิ้งเด็กแฝด หรือชะตากรรมของโอกอนโกวที่ต้องถูกลงโทษแม้ว่าเป็นความผิดที่ไม่เจตนา

> Obierika was a man who thought about things. When the will of the goddess had been done, he sat down in his obi and

---

[10] Chinua Achebe, *Things Fall Apart*, p.154.

> mourned his friend's calamity. Why should a man suffer so grievously for an offense he had committed inadvertently? But although he thought for a long time he found no answer. He was merely led into greater complexities. He remembered his wife's twin children, whom he had thrown away. What crime had they committed? The Earth had decreed that they were an offense on the land and must be destroyed. And if the clan did not exact punishment for an offense against the great goddess, her wrath was loosed on all the land and not just on the offender. As the elders said, if one finger brought oil it soiled the others.[11]

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความสับสนในจิตใจของโอเบียริกาที่มีต่อความศรัทธาในอำนาจของเทพเจ้าและอำนาจเหนือธรรมชาติของเขา อีกกรณีหนึ่งคือเรื่องของเอ็นโวเย เอ็นโวเยถือเป็นตัวอย่างที่ดีที่แสดงให้เห็นการเข้ากับศาสนาใหม่ แต่เดิมเมื่อเอ็นโวเยยังเล็กเขาจะถูกโอกอนโกวผู้เป็นพ่อตำหนิว่าไม่สมกับเป็นลูกผู้ชาย แต่เมื่ออิเกเมฟูน่าเด็กเซลยที่มาอยู่บ้านของโอกอนโกว เป็นคนที่มีส่วนช่วยให้เอ็นโวเยยอมรับในค่านิยมและบทบาทของเพศชายตามความต้องการของพ่อและของเผ่า แต่สุดท้ายอิเกเมฟูน่ากลับต้องมาตายด้วยมติของเผ่าโดยที่โอกอนโกวผู้มีฐานะเป็นเสมือนพ่อยังไม่สามารถช่วยได้ จึงเป็นเหตุให้เอ็นโวเยผู้ที่พึ่งจะยอมรับวิถีของเผ่าตามที่อิเกเมฟูน่าเป็นแบบอย่างให้ต้องอยู่ในภาวะที่เคว้งคว้างไม่มีที่พึ่ง

เมื่อศรัทธาเดิมที่พึ่งจะเริ่มก่อร่างสร้างตัวและยังไม่มั่นคง ผนวกกับพ่อที่สร้างแรงกดดันกับตัวเขาตลอดเวลา อีกทั้งความหมดศรัทธากับเทพเจ้าและจารีตประเพณีของเผ่า จากตัวอย่างอาเชเบได้ชี้ให้เห็นว่าระบบความเชื่อความศรัทธาของคนพื้นเมืองบางครั้งก็เป็นตัวทำลายด้วยตัวมันเอง ไม่อาจโทษว่าความเปลี่ยนแปลงของชนพื้นเมืองมาจากการเข้ามาของคนตะวันตกเพียงอย่างเดียว และทำให้ผู้อ่านได้เห็นว่างานของอาเชเบยังนำเสนอแง่มุมที่เป็นข้อบกพร่องของชนเผ่าด้วย

ชาติเจ้าอาณานิคมใช้สันติวิธีของอีกรูปแบบหนึ่งคือ การใช้คนพื้นเมืองเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์กับคนในเผ่าและเผยแผ่ศาสนาคริสต์ให้คนพื้นเมืองได้รู้จักมากขึ้น คน

---

[11] Ibid., p.125.

อักฤษจะให้คนเผ่าที่เข้าใจภาษาอังกฤษเป็นล่ามเพื่อถ่ายทอดศาสนาให้กับคนพื้นเมือง เพื่อคนพื้นเมืองจะได้เข้าใจง่ายขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการให้คนที่มีลักษณะทางชาติพันธุ์เหมือนกัน มีความรู้เรื่องสังคมวัฒนธรรมเดียวกันมาเป็นผู้ถ่ายทอด จะทำให้ลดช่องว่างของความเป็นชาติพันธุ์คนเผ่ากับคนอังกฤษ และทำให้คนพื้นเมืองเกิดความเชื่อถือและเกิดความไว้วางใจกับผู้ที่มาเผยแผ่ศาสนามากขึ้นด้วย

> When they had all gathered, the white man began to speak to them. He spoke through an interpreter who was an Ibo man, though his dialect was different and harsh to the ears of Mbanta. ... But he was a man of commanding presence and the clansmen listened to him. He said he was one of them, as they could see from his color and his language.[12]

การพยายามใช้คนพื้นเมืองเพื่อช่วยให้เข้าถึงคนในชนเผ่าได้ง่ายขึ้นแล้ว คนอังกฤษยังใช้วิธีลบล้างความคิดเดิม โดยเฉพาะเรื่องความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยการที่คนอังกฤษท้าทายความกลัวต่าง ๆ ของชนพื้นเมือง เช่นการที่คนอังกฤษกล้าอยู่ในดินแดนต้องห้ามของชนเผ่าที่ชนเผ่าเชื่อว่าถ้าคนทั่ว ๆ ไปอยู่ก็จะตายหรือมีอันเป็นไปในที่สุด แต่พวกมิชชันนารีมิเคยหวาดกลัวและเชื่อในพระเจ้าองค์เดียวของพวกเขา เขาจึงอยู่ได้อย่างสบายและเมื่อคนอังกฤษสามารถอยู่ในดินแดนผีสิงได้ เท่ากับความเชื่อในเทพเจ้าของคนพื้นเมืองถูกท้าทายจากคนอังกฤษ และเปิดทางให้คนอังกฤษได้เข้าถึงคนเผ่าและเปิดทางให้กับความเปลี่ยนแปลงที่มีความศรัทธาให้พระเจ้าองค์ใหม่ด้วย คนพื้นเมืองเริ่มหันไปนับถือศาสนาใหม่ สิ่งที่ชาวตะวันตกกระทำกับชนเผ่าถือว่าเป็นการทำลายสิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชนเผ่าออกไป และกว่าที่คนในเผ่าจะรู้สึกตัวว่ามี "คนอื่น" มาครอบครองดินแดนของตนก็สายเกินกว่าที่จะแก้ไขได้

> The white man is very clever. He came quietly and peaceably with his religion. We were amused at his foolishness and allowed him to stay. Now he has won our brothers, and our

---

[12] Chinua Achebe, ***Arrow of God***, p.144.

clans can no longer act like one. He has put a knife on the things that held us together.and we had fallen apart[13]

การนำการศึกษาเข้ามาให้คนพื้นเมือง ก็เป็นอีกวิธีที่จะทำให้คนพื้นเมืองหันมาอยู่กับคนอังกฤษ การศึกษาแบบใหม่ได้เข้ามาพร้อมกับการเข้ามาของศาสนา เพราะโรงเรียนที่เกิดขึ้นในระยะแรกเป็นโรงเรียนของมิชชันนารีที่สอนศาสนาเป็นผู้สอนหนังสือแบบลายลักษณ์โดยใช้โบสถ์เป็นโรงเรียน ต่อมาเมื่อมีคนมาเข้าร่วมกับศาสนาใหม่มากขึ้นจึงได้มีการสร้างโรงเรียนเพื่อสอนหนังสือโดยเฉพาะ ตัวอย่างของการเข้าร่วมกับคนอังกฤษโดยผ่านทางการศึกษาคือครอบครัวของโอบิ โอกอนโกว ในเรื่อง *No Longer at Ease* และ โอดูชี (Odeche) ในเรื่อง *Arrow 0f God* สำหรับโอดูชีนวนิยายได้บอกจุดประสงค์ของเอซูลูอย่างชัดเจนว่าเขาส่งโอดูชีไปเรียนกับคนขาวเพื่อเรียนรู้วิทยาการต่าง ๆ ของชาวตะวันตก และนี่คืออิทธิพลของการสร้างกระแสเรื่องวิทยาการและความรู้ที่ทันสมัยกว่า โดยกระตุ้นให้คนพื้นเมืองเกิดความปรารถนาที่จะรู้และสร้างกระแสว่าผู้มีความรู้จะสามารถผลักดันตนเองขึ้นมาเป็นผู้นำได้ และวิธีเหล่านี้เป็นการเข้าครอบครองโดยสันติของจักรวรรดินิยมอังกฤษ

นอกจากการเผยแผ่ศาสนาคริสต์สู่ชนเผ่าอิโบบางส่วนแล้ว ประเทศมหาอำนาจอย่างอังกฤษยังมีวิธีการครอบครองดินแดนส่วนอื่น ๆ ด้วยการใช้การให้สิทธิต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ การให้สิทธิ (Concession) ที่ว่านี้ก็คือ การให้สิทธิทางเศรษฐกิจและอภิสิทธิ์ในความมุ่งประสงค์บางประการ เช่น การสร้างระบบคมนาคมเช่นการสร้างถนน ทางรถไฟ สนามบิน เพื่อสะดวกในการเดินทางคมนาคมขนส่ง ซึ่งการขนส่งส่วนใหญ่ก็เป็นการขนส่งเพื่อการค้าของคนอังกฤษ มีการเปิดโอกาสให้ทำเหมืองแร่ มีการสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น ท่อส่งน้ำ ไฟฟ้า เรื่องการสื่อสารโทรคมนาคม รวมไปถึงการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ที่ประเทศใต้อาณานิคมมี เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ด้านการค้าและอุตสาหกรรมของตนด้วย เป็นการสร้างความเจริญทางวัตถุให้กับคนพื้นเมืองตามที่ตนเองกล่าวอ้างใน "ภาระกิจของคนขาว" แต่สุดท้ายก็เพื่อความสะดวกสบายของคนขาวเองในการเข้ามาใช้ประโยชน์ในดินแดนของคนพื้นเมือง

3.3 การสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และความเปลี่ยนแปลงหลังจากการเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษ

---

[13] Ibid., p.176.

การตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษทำให้คนพื้นเมืองต้องยอมจำนนในลักษณะของผู้ที่อยู่ใต้ปกครอง เมื่อชนเผ่าต่าง ๆ ตกอยู่ใต้อาณานิคมของชาติมหาอำนาจปัญหาที่จะเกิดขึ้นคือเรื่องของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ที่มีการเปลี่ยนแปลง อังกฤษเป็นผู้เปลี่ยนแปลงตามอำนาจที่ชาติเจ้าอาณานิคมจะทำได้ โดยไม่คำนึงว่าเป็นสิ่งที่คนพื้นเมืองต้องการหรือไม่ อาเชเบได้ตอบคำถามนี้โดยผ่านตัวละครตัวหนึ่งที่ชื่อว่า โอเบียริกา (Obierika) ซึ่งโอเบียริกาคนนี้คือเพื่อนสนิทของโอกอนโกว ได้มาเล่าให้โอกอนโกวฟังว่าคนขาวได้ตัดสินยกที่ดินที่กำลังมีข้อพิพาทกันระหว่างอูมูโอเฟียกับบ้านนนามา ทำให้ที่ดินตกเป็นของบ้านนนามา อันเนื่องมาจากทางบ้านนนามาได้ให้สินบนแก่คนที่ตัดสิน โอกอนโกวจึงตั้งคำถามกับเพื่อนว่าคนขาวเขาใจจารีตเรื่องการแบ่งที่ดินของคนเผ่าหรือ และโอเบียริกาได้ตอบโอกอนโกวไว้นวนิยายเรื่อง *Things Fall Apart* ว่า

> "Does the white man understandour custom about land?"
>
> "How can he when he does not even speak our tongue?"
>
> But he says that our customs are bad; and our own brothers who have taken up his religion also say that our customs are bad. How do you think we can fight when our own brothers have turn against us? The white man very clever. He came quietly and peaceably with his religion. We were amused at his foolishness and allow him to stay. Now he has won brothers, and our clan can no longer act like one. He has put a knife on the things that held us together and we have fallen apart."[1454]

จากตัวอย่างนี้เห็นได้ว่าอาเชเบได้พยายามอธิบายให้คนทั่วไปได้รู้ว่าสิ่งที่ชาติมหาอำนาจกระทำกับชนเผ่าโดยไม่ได้เกิดจากความเข้าใจที่แท้จริง แต่เป็นสิ่งที่ชาติมหาอำนาจคิดหรือเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ชาติใต้อาณานิคมต้องการเป็นเช่นนั้น คนขาวมองว่าจารีตของคนเผ่าเป็นจารีตที่ไม่ดีและเข้ามาหาคนในเผ่า แล้วคนในเผ่าก็ปล่อยให้พวกคนขาวเข้ามาอยู่ในดินแดนของตน อยู่จนกระทั่งสามารถทำลายสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคนพื้นเมืองก็คือความศรัทธาในทุก ๆ ด้าน และนำพาคนในเผ่าให้กลายไปเป็นพวกคนขาวหมด และสิ่งที่น่าสนใจอยู่ในประโยคที่ว่า **"He has put a knife**

---

[14] Chinua Achebe, ***Things Fall Apart***, p.176.

on the things that held us together and we have fallen apart." เขาได้ใช้มีดฟันลงบนสิ่งที่ยึดเหนียวพวกเราเข้าด้วยกัน เราจึงร่วงลงและแตกออกจากกัน สิ่งที่ยึดคนเผ่าไว้ด้วยกันคือเรื่องของความศรัทธาในศาสนา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในเผ่า สิ่งนี้เป็นสิ่งแรกที่ทำให้อัตลักษณ์แห่งชนเผ่าเริ่มสั่นคลอน

คนรุ่นเก่าอย่างลุงของโอกอนโกว—อูเซ็นดู (Uchendu) วิตกกังวลว่าเผ่าอาจเกิดการล่มสลาย เพราะอูเซ็นดูมองออกว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไปกับชนเผ่า อูเซ็นดูกลัวว่ารุ่นลูกหลานจะไม่สนใจใส่ใจกับเผ่า ไม่สนใจบรรพบุรุษ และสุดท้ายก็จะไม่มีเผ่าในที่สุด

> (...) I say it because I fear for the younger generation, for you people. He wave his arm where most of the young men sat. "As for me, I have only a short while live, and so we have Uchendu and Unachukwu and Emefo. But I fear for you young people because you do not understand how strong the bond of kinship is. You do not know what it is to speak with one voice. And what is the result? An abominable religion has settled among you. A man can now leave his father and his brothers. He can curse the gods of his fathers and his ancestors, like a fear for you; I fear for clan. "He turned again to Okonkwo and said, "Thank you for calling us together."[15]

ตัวอย่างแสดงเห็นถึงความวิตกกังวลของผู้อาวุโสในเผ่าว่าชะตาข้างหน้าของเผ่าจะเป็นเช่นไร เพราะคนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจถึงสิ่งที่เรียกว่าสายใยของญาติ โดยที่อูเซ็นดูเชื่อว่าทั้งหลายทั้งปวงเป็นผลพวงมาจากศาสนาที่คนขาวนำมาเผยแผ่ อูเซ็นดูเห็นว่าคนรุ่นหลังละทิ้งพ่อแม่ ญาติพี่น้อง และบรรพบุรุษของตน

การล่าอาณานิคมของคนอังกฤษมิได้นำมาซึ่งการสูญเสียอิสรภาพและการล่มสลายของคนพื้นเมืองเพียงอย่างเดียว แต่ยังทำให้เกิดผลกระทบด้านอื่นตามมาอีกมากมาย การศึกษาค้นคว้าวิจัยพบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคมพื้นเมืองที่ต้องให้ความสนใจคือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอาทิเช่น ความเปลี่ยนแปลงเรื่องสภาพสังคมและวิถีชีวิตประจำวันอันนำมา

---

[15] Ibid., p.167.

ซึ่งลักษณะโครงสร้างทางสังคมพื้นเมืองที่เปลี่ยนไป ความเปลี่ยนแปลงเรื่องศาสนาความและเชื่อที่เป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้ความเป็นคนพื้นเมืองเกิดการล่มสลาย การเมืองและการปกครองที่แสดงให้เห็นว่าคนพื้นเมืองกลายเป็นผู้อาศัยมิใช่เจ้าของดินแดน วัฒนธรรมและประเพณีของคนพื้นเมืองที่กลายเป็นวัฒนธรรมแบบลูกผสม สิ่งเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนพื้นเมืองและแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งทางวัฒนธรรมของคนอังกฤษกับคนเผ่าอิโบอย่างชัดเจน

3.3.1. ความเปลี่ยนแปลงเรื่องศาสนาและความเชื่อของคนพื้นเมือง

แต่เดิมคนชนเผ่านับถือและศรัทธาเรื่องของอำนาจเหนือธรรมชาติ เทพเจ้าและบรรพบุรุษที่ล่วงลับ คนเผ่าเชื่อว่าทุกที่และทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวล้วนมีเทพเจ้าคอยปกปักรักษาอยู่ สิ่งที่เกิดขึ้นกับคนพื้นเมืองไม่ว่าจะดีหรือร้าย เป็นเรื่องที่เกิดจากการดลบันดาลให้เป็นไปจากเทพเจ้าทั้งนั้น แต่ทว่าเมื่อคนอังกฤษเข้ามาแนะนำศาสนาใหม่สู่คนพื้นเมือง โดยมีบาทหลวงและหมอสอนศาสนาเป็นแกนนำในการชักจูงคนพื้นเมืองให้เข้าร่วมกับศาสนาใหม่ โดยพยายามล้มล้างศรัทธาที่มีอยู่เดิม และค่อย ๆ ให้ข้อมูลของศาสนาใหม่จนคนพื้นเมืองเริ่มเชื่อว่าศาสนาใหม่ดีกว่าน่าเลื่อมใสศรัทธามากกว่าและยอมเข้ากับศาสนาคริสต์ในที่สุด

ความขัดแย้งทางความเชื่อในศาสนาของคนพื้นเมืองกับกลุ่มผู้สอนศาสนาคริสต์ไม่ได้มีความรุนแรง ดังนั้นการเข้าไปสอนศาสนาใหม่จึงไม่ใช่วิธีการบังคับแต่เป็นวิธีการโน้มน้าวให้คนพื้นเมืองเชื่อและยอมเข้าร่วมในศาสนาใหม่ อาเชเบได้ให้ มร.บราวน์เป็นผู้เข้ามาสอนศาสนาใหม่ให้คนพื้นเมือง โดยให้คนเผ่าเข้าใจก่อนว่าพระเจ้าของคนขาวแตกต่างจากพระเจ้าของคนเผ่า พระเจ้าของคนขาวคือผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ เป็นผู้สร้างคนขาว เป็นผู้สร้างคนพื้นเมือง ดังนั้นคนขาวกับคนพื้นเมืองจึงเป็นพี่น้องกัน เป็นผู้สร้างมนุษย์ผู้ชายและมนุษย์ผู้หญิง "The white man also their brother because they were all sons of God. And he told them about this new God, the Creator of all the world and all the men and women."[16] จากข้อความนี้เห็นได้ว่าผู้สอนศาสนาพยายามสร้างความใกล้ชิดกับคนพื้นเมือง พยายามทำให้คนพื้นเมืองไม่รู้สึกถึงความแตกต่าง เพื่อให้คนพื้นเมืองได้เปิดใจและยอมรับฟังข้อมูลของอีกคนอังกฤษ

มร.บราวน์ใช้วิธีการให้ข้อมูลตามมุมมองของ มร. บราวน์ ว่าความเชื่อเดิมของคนพื้นเมืองเป็นเรื่องของความงมงาย ไม่เป็นความจริง และพยายามใช้ช่องว่างของความไม่รู้และไม่เข้า

---

[16] Ibid., p.145.

ใจแทรกซึมศาสนาของตนให้กับคนเผ่า โน้มน้าวให้คนเผ่ามองว่าการบูชาธรรมชาติอย่างต้นไม้ ก้อนหินเป็นเรื่องไร้สาระ และชี้ให้เห็นข้อเสียความเชื่อเดิมที่ศาสนาเดิมมีส่วนทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่อาเชเบก็ได้แสดงให้เห็นว่าคนพื้นเมืองก็มีความยึดมั่นในการนับถือเทพเจ้าของตนและมีความเห็นที่ขัดแย้งกับคนอังกฤษ ผู้อ่านจะพบว่าคนเผ่าพยายามถามและทำความเข้าใจกับศาสนาใหม่ที่คนอังกฤษนำมาว่าเป็นอย่างไร ส่วนผู้สอนศาสนาใหม่ก็พยายามตอบคำถามของคนพื้นเมือง

> At this point an old man said he had a question. "Which is this god of yours," he asked, "the goddess of the earth, the god of the sky, Amadiora or the thunderbolt of the earth, or what?"
>
> The interpreter spoke to the white man and he immediately gave his ancestor. "All the gods you have named are not gods at all. They are gods of deceit who tell you kill your fellows and destroy innocent children. There is only one true God and He has the earth, the sky, you and me all of us."
>
> "If we leave our gods and follow your god" asked another man, "who will protect us from the anger of our neglected gods and ancestor?"
>
> "Your gods are not alive and cannot do you any harm." replied the white man. "They are pieces of wood and stone."
>
> When this was interpreted to the men of Mbanta they broke into derisive laughter. These men must be mad, they said to themselves. How else could they say that Ani and Amadiora were harmless? And Idemili and Ogwugwu too? And some of them began to go away.[17]

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่ามีการโต้แย้งทางความคิดของคนพื้นเมืองกับคนอังกฤษในเรื่องความเชื่อทางศาสนาของตน คนพื้นเมืองยังกลัวและเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติว่ามีอยู่จริง

---

[17] Ibid., p.146.

ในขณะที่คนขาวก็เชื่อว่าพระเจ้ามีเพียงองค์เดียว เหล่าหมอสอนศาสนาจึงต้องทำการพิสูจน์ให้คนพื้นเมืองเชื่อว่าสิ่งที่คนพื้นเมืองนับถือเป็นเรื่องเหลวไหลจริง ๆ โดยการท้าทายอำนาจเหนือธรรมชาติด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นการเข้าไปสร้างโบสถ์ในพื้นที่ป่าผีสิง และเมื่อกลุ่มหมอสอนศาสนาของอังกฤษสามารถอยู่ในป่าผีสิงได้โดยไม่มีใครได้รับอันตราย คนพื้นเมืองบางส่วนที่เป็นคนที่ไม่ได้รับการสนใจจากคนในเผ่าหรือผู้ที่ได้รับการลงโทษจากเผ่า เช่น คนที่ไม่มียศ แม่ที่มีลูกแฝด ต่างก็เริ่มไปเข้ากับศาสนาใหม่ทีละน้อย แต่คนเหล่านี้เป็นคนที่เผ่าไม่ได้ให้ความสำคัญจึงไม่ได้ทำให้คนเผ่ารู้สึกถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คนอังกฤษใช้การท้าทายเทพเจ้าที่คนเผ่านับถือเพื่อเป็นเครื่องมือโต้แย้งความเชื่อในเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติของคนพื้นเมืองว่าเป็นเรื่องที่ไม่จริง เป็นเรื่องของความงมงาย และเป็นวิธีการล้มล้างความเชื่อของชนพื้นเมืองได้ดีที่สุด

การเปลี่ยนความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาตินำมาสู่ปัญหาใหญ่ก็คือการล่มสลายของสังคมคนพื้นเมืองทั้งในสังคมครัวเรือนและสังคมเผ่า เป็นที่ทราบกันดีว่าความเชื่อในเทพเจ้าและอำนาจเหนือธรรมชาติของคนพื้นเมืองมีความสำคัญมาก เพราะความเชื่อเหล่านี้ถือเป็นสายใยที่เชื่อมความเป็นชนเผ่าเข้าด้วยกัน เพราะสายใยที่ยึดเหนี่ยวความเป็นชนพื้นเมืองได้ถูกทำลายลง ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ ความสัมพันธ์ระหว่างโอกอนโกวและเอ็นโวเยลูกชายของเขา เมื่อเอ็นโวเยมีใจให้กับศาสนาใหม่ตั้งแต่ครั้งแรกที่ได้ฟังมร.บราวน์พูดถึงคริสต์ศาสนา ผนวกกับความสับสนในความเชื่อของคนพื้นเมือง เอ็นโวเยไม่เข้าใจที่พ่อของเขาเป็นผู้นำอิเกเมฟูน่าที่เป็นเสมือนลูกชายคนหนึ่งไปตายเพราะเป็นมติของเผ่า ทำให้เขาเกิดความขัดแย้งภายในใจและเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ทำให้เขากับพ่อไม่เข้าใจกัน เอ็นโวเยจึงตัดสินใจไปอยู่กับศาสนาใหม่ที่เขาเชื่อว่าจะเป็นที่พักพิงและความอบอุ่นกับเขาได้

> " Where have you been?" he stammered.
>
> Nwoye struggled to free himself from the choking grip.
>
> "Answer me," roared Okonkwo,"before I kill you!" He seized every stick that lay on the dwarf wall and hit him two or three savage blows. (...)
>
> "Leave that boy at once!" said a voice in the outer compound. It was Okonkwo's uncle, Uchendu. "Are you mad?"
>
> Okonkwo did not answer. But he left hold of Nwoye, who walked away and never returned.[18]

---

[18] Chinua Achebe, *Things Fall Apart* , pp.151-152.

ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลายลงพร้อมการเข้ามาของศาสนาใหม่ แต่ผลกระทบของศาสนาใหม่ยังขยายวงกว้างไปถึงระดับเผ่า เมื่อ มร.เคียกา ได้รับพวกโอซู (Osu)* ไว้และได้ทำลายเครื่องหมายต้องห้ามของโอซูโดยการให้โอซูโกนศีรษะ และบอกกับโอซูเหล่านี้ว่าเมื่อหันมานับถือพระเจ้าของคนขาวแล้วทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และเป็นเหตุให้คริสต์ศาสนาได้มีคนพื้นเมืองมาเข้าร่วมมากขึ้น เมื่อโอซูทั้งหลายหันไปหาศาสนาคริสต์ระบบผู้ปกครองกับคนที่อยู่ใต้ปกครองก็เปลี่ยนไป ยิ่งไปกว่านั้นความยุ่งยากเกิดเมื่อโอซูได้ทำการท้าทายต่ออำนาจเหนือธรรมชาติที่คนพื้นเมืองในเผ่ายังนับถืออยู่ โดยการฆ่างูศักดิ์สิทธิ์ทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างคนเผ่ากับศาสนาใหม่

> The two outcasts shaved off their hair, and soon they were strongest adherents of the new faith. And what was more; nearly all the *osu* in Mbanta followed their example. It was in fact one of them who in his zeal brought the church into serious conflict with the clan a year later by killing the sacred python, the emanation of the god of water.[19]

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นการท้าทายอำนาจเหนือธรรมชาติของโอซูที่เคยเป็นเครื่องบวงสรวงของเทพเจ้า และแสดงให้เห็นว่าโอซูไม่ยอมเป็นคนที่อยู่ในกรอบของเผ่าอย่างที่เคยเป็น อีกทั้งเป็นผู้กล้าทำลายสิ่งที่คนเผ่านับถือด้วย

เมื่ออำนาจที่เคารพถูกท้าทายแต่การแก้ปัญหาของเผ่าและกลุ่มผู้นำในเผ่ากลับไม่มีการนำผู้กระทำผิดมาลงโทษอย่างจริงจัง บทลงโทษมีเพียงแค่ให้ขับคนคริสต์ออกจากเผ่าเท่านั้น อา

---

* โอซู (Osu) คือ คนพื้นเมืองที่ถูกนำไปถวายให้กับเทพเจ้าประดุจเครื่องบวงสรวง ถือเป็นสิ่งต้างห้ามไปจนชั่วลูกชั่วหลาน ไม่อาจแต่งงานกับคนในเผ่าคนอื่น ๆ ได้ โอซูถูกจำกัดบริเวณ พวกเขาสามารถอยู่ได้ในเฉพาะหมู่บ้านที่อยู่ใกล้กับเทวสถานของเผ่า คนเหล่านี้ต้องแบกเครื่องหมายแห่งวรรณะต้องห้ามไปด้วยเสมอนั่นคือผมยาวรุงรังและเนื้อตัวที่สกปรก คนโอซูไม่สามารถยุ่งเกี่ยวกับคนอื่น ๆ ในหมู่บ้านและคนในหมู่บ้านก็ห้ามยุ่งเกี่ยวกับโอซูด้วยเช่นกัน

[19] Chinua Achebe, ***Things Fall Apart*** , p.157.

เซเบเสนอให้เห็นจุดอ่อนของการปกครองของเผ่าในข้อนี้ เมื่อไม่มีการตอบโต้การกระทำผิดของคนในศาสนาใหม่จึงทำให้คนในศาสนาใหม่มีความฮึกเหิมใจและมีเข้มแข็งมากขึ้นด้วย

3.3.2 ผลกระทบเรื่องการปกครองในระดับเผ่า

ผลกระทบที่เกิดกับคนพื้นเมืองในเรื่องของการปกครองของเผ่าที่ชัดเจนคือการเสียอิสรภาพในการปกครอง เดิมการปกครองของเผ่าจะเป็นการตัดสินใจร่วมกันระหว่างคนในเผ่า แต่เมื่อคนอังกฤษเข้ามาครอบครองดินแดนของคนพื้นเมือง อำนาจในการปกครองต่างตกไปอยู่ในมือของจักรวรรดินิยมอังกฤษ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของการปกครองหรือเรื่องของบทลงโทษผู้ที่กระทำผิด

การปกครองของเผ่าต้องสูญเสียไปเพราะเครื่องมือสำคัญในการปกครองได้ถูกทำลายไป เครื่องมือที่ว่านี้คือความเปลี่ยนแปลงในเรื่องความเชื่อในจารีตของเผ่า เนื่องจากเดิมชนเผ่าจะมีระบบการปกครองที่เน้นการใช้จารีตที่มีการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษเป็นตัวตัดสินความถูกผิด โดยอิงจากสิ่งที่เคยเกิดขึ้นในสมัยบรรพบุรุษ เมื่อจารีตที่เคยผูกติดกับความเชื่อในอำนาจของเทพเจ้าและบรรพบุรุษได้ถูกล้มล้างลง คนพื้นเมืองที่อยู่ในการปกครองแบบใหม่มิได้สนใจว่าสิ่งนั้นจะถูกต้องหรือผิดต่อเทพเจ้าอย่างไร ระบบการปกครองเริ่มสั่นคลอนเนื่องจากกลุ่มผู้ที่อยู่ใต้ปกครองได้ไปเข้ากับคนอังกฤษ และในส่วนของคนอังกฤษเองเมื่อเข้ามาก็นำระบบการปกครองแบบใหม่เข้ามา และนำมาใช้ปกครองคนพื้นเมืองที่ไปเข้ากับคนอังกฤษและยังแผ่มาถึงคนในเผ่าด้วย เช่น เมื่อคนพื้นเมืองทำผิดต่อคนอังกฤษก็ต้องถูกลงโทษและขึ้นศาลของคนขาว ในขณะที่ถ้าคนอังกฤษกระทำความผิดต่อคนพื้นเมือง ๆ กลับไม่สามารถนำคนอังกฤษมาลงโทษในวิธีของตนเองได้ จึงทำให้เห็นถึงความสูญเสียอำนาจการปกครองของตนและทำให้เกิดปัญหาคนพื้นเมืองเปลี่ยนสถานะจากเจ้าของดินแดนกลายเป็นผู้อาศัยไปในที่สุด

อาเซเบได้นำเสนอรูปแบบของการปกครองว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทีละน้อย เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองมีผลกระทบตั้งแต่ระบบใหญ่รวมไปถึงเรื่องของตำแหน่งของบุคคลในเผ่า เดิมระบบการปกครองของชนพื้นเมืองในไนจีเรียเป็นลักษณะของชนเผ่า (Tribal Society) แต่เมื่อคนอังกฤษเข้ามาในดินแดนชนเผ่า ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้เกิดขึ้น การปกครองแบบเดิมของคนในเผ่าแทบจะสูญไปเพราะการเข้าครอบครองดินแดนของคนอังกฤษ การรวมตัวเป็นกลุ่มของสังคมก็แบบเผ่าหายไป คนอังกฤษเริ่มเข้ามามีบทบาทในการสลายความเป็นชนเผ่าออก

จากกัน มีการจัดเขตการปกครองให้เป็นประเทศ เป็นเมืองแทนที่จะเป็นระบบเผ่าเช่นเดิมที่เคยเป็นมา

ผลกระทบที่สำคัญที่เกิดกับระบบการปกครองก็คือการทำให้คนในเผ่ามีความแตกแยก แบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มแรกเป็นคนในเผ่ากลุ่มเดิมที่ยังมีความยึดมั่นในเรื่องของระบบการปกครองแบบเผ่า ให้ความเคารพในเรื่องของระบบการปกครองแบบเดิม มีผู้นำที่เกิดจากการแต่งตั้งตามวัยวุฒิและคุณวุติ มีระบบระเบียบการลงโทษผู้กระทำผิดแบบชนเผ่าตามจารีต ในขณะเดียวกันเกิดกลุ่มคนอีกกลุ่ม คือ กลุ่มคนที่เข้าร่วมกับหมอสอนศาสนาที่เป็นคนอังกฤษเข้ามาสร้างสังคมใหม่ อาเชเบได้นำเสนอสังคมใหม่ว่าเกิดจากการเปิดโอกาสของชนเผ่าให้คนอังกฤษเข้ามาอยู่ที่แห่งนี้เอง

การปกครองที่ยืดหยุ่นไม่มีผู้ที่มีอำนาจหรือไม่มีกฎหมายและบทลงโทษที่ชัดเจนทำให้การปกครองล่มสลาย เมื่อเปรียบเทียบกับคนอังกฤษ ๆ สามารถขยายอาณาเขตและมีกำลังคนมากขึ้นเนื่องจากคนอังกฤษมีผู้นำและมีการวางแผนและวางระบบการปกครองที่ชัดเจน ทำให้คนอังกฤษสามารถดึงคนเข้ามาอยู่กับตนได้มาก และไม่มีใครกล้าที่จะละเมิดกฎหมายของอังกฤษ เมื่อคนพื้นเมืองแยกย้ายกันไปเป็นสองกลุ่มก็ทำให้คนในเผ่าไม่มีความเป็นหนึ่งเดียวกัน อาเชเบได้กล่าวไว้ในนวนิยายเรื่อง *Things Fall Apart* ว่าคนในเผ่ากลุ่มหนึ่งได้มาเข้ากับคนขาวและเมื่อเข้าร่วมกับคนขาวแล้วเป็นเรื่องยากที่จะให้กลับมาอยู่กับคนพื้นเมืองอย่างเดิม ดังที่เพื่อนของโอกอนโกวคือ โอเบียริกากล่าวว่า คงสายเกินไปแล้วถ้าจะให้คนเผ่ากลับมาอยู่ในเผ่าเช่นเดิม เพราะคนเผ่าไปอยู่กับศาสนาใหม่ไปสนับสนุนรัฐบาลของอังกฤษ ถ้าคิดจะขับคนอังกฤษออกไปยังง่ายเสียกว่าให้คนในเผ่ากลับใจมาอยู่กับเผ่าเหมือนเดิม

> "It is already too late," said Obierika sadly." Our own men and our sons have joined the ranks of the stranger. They have joined his religion and they help to up hole his government. If we should try to drive out the white men in Umuofia we should find it easy. There are only two of them. But what of our own people who are following their way and have been given power?[20]

---

[20] Chinua Achebe, *Things Fall Apart*, p.176.

ตัวอย่างที่ยกมาเห็นได้ว่าประชากรในเผ่าบางส่วนไปเข้าร่วมกับคนอังกฤษ แม้แต่คนที่มีอำนาจในเผ่าก็ไม่สามารถดึงคนเหล่านั้นให้กลับมาอยู่ในเผ่าได้ สาเหตุทั้งหมดอยู่ที่ระบบการปกครองแบบเดิมที่มีความยืดหยุ่น ระบบของเผ่าไม่มีจุดศูนย์กลางที่เข้มแข็งมากพอ โดยลักษณะการปกครองของเผ่าสามารถเปรียบเทียบกับการปกครองในโบสถ์ได้ การปกครองในโบสถ์ มร.เคียกา บอกทุกคนว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงแล้ว มร.เคียกาถือเป็นศูนย์กลางของอำนาจในโบสถ์อย่างแท้จริง เช่น ในตอนที่คนในโบสถ์ถูกกีดกันจากคนพื้นเมือง เมื่อมร.เคียกาห้ามทุกคนตอบโต้คนในโบสถ์ก็ไม่มีใครกล้าตอบโต้คนเผ่า นี่คือความแตกต่างของการปกครองของคนพื้นเมืองและคนขาว

ในเรื่องของบทลงโทษในขณะที่คนเผ่ามีการลงโทษที่ประนีประนอม แต่คนอังกฤษกลับใช้ระบบกฎหมายที่เป็นลายลักษณ์และมีการพิจารณาคดีความอย่างเป็นทางการ เพราะกฎหมายแบบลายลักษณ์มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว เมื่อเกิดข้อพิพาทบาดหมางต่าง ๆ มีแนวโน้มไปในทางที่รุนแรง และไม่มีผู้ใดที่มีอำนาจมากพอที่จะเป็นจุดศูนย์กลางได้จึงต้องใช้กฎหมายที่เป็นลายลักษณ์อักษรมาเป็นข้อตกลงร่วมกันนั่นเอง[21] ดังนั้นเมื่อคนพื้นเมืองทำความผิดต่อคนอังกฤษจึงเห็นภาพการพิพากษาและมีบทลงโทษที่ชัดเจน นัยยะหนึ่งที่คนอังกฤษมีการใช้บทลงโทษที่รุนแรงตามกฎหมายเพื่อให้คนพื้นเมืองเกรงกลัว และเพื่อเป็นการปกป้องคนของตนเองด้วย เช่น เมื่อคนพื้นเมืองทำผิดต่อคนขาวหรือต่อกฎหมายของคนขาว ก็จะถูกลงโทษจากศาลของคนขาวด้วย

> But apart from the church, the white men had also brought a government. They had built a court where the District Commissioner judged cases in ignorance. (...) Some of these prisoners had thrown away their twins and some had molested the Christian. They were beaten in the prison by the *kotma* and made to work every morning clearing the government compound and fetching wood for the white commissioner and the court messengers.[22]

---

[21] E.A. Hoebel, ***The Law of Primitive Man***, (New York: Atheneum,1968) P.4

[22] Chinua Achebe, ***Things Fall Apart***, pp.174-175.

ความแตกต่างเรื่องการปกครองและระบบการลงโทษระหว่างคนอังกฤษและคนพื้นเมือง เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนที่อาเชเบพยายามทำให้ผู้อ่านเห็นว่า การวางระบบการปกครองที่รัดกุมจะทำให้การปกครองมีประสิทธิภาพและทำให้ชาติอื่นมีโอกาสในการแทรกแซงทางการเมืองได้น้อยลงด้วย

เมื่อคนอังกฤษสามารถขยายอาณาเขตของตนเอง และมีคนพื้นเมืองเข้าร่วมมากขึ้นเรื่อย ๆ สังคมของคนขาวก็ใหญ่ขึ้นและการปกครองก็เริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น มีการละลายระบบเผ่าชนและรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง มีการแต่งตั้งคนพื้นเมืองที่เป็นพวกของคนขาวขึ้นมามีอำนาจ และคนพื้นเมืองก็ต้องยอมรับกฎเกณฑ์ทางสังคมแบบใหม่ที่คนอังกฤษมอบให้ด้วย ดังนั้นรูปแบบการปกครองแบบรัฐ*จึงเริ่มก่อตัวขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผลที่ตามมาก็คือการทำให้สังคมเกิดชนชั้นกลางคือกลุ่มคนที่ได้รับโอกาสจากเจ้าอาณานิคมอังกฤษ ให้ได้รับการศึกษาและเข้ามาช่วยงานเป็นผู้ช่วยให้คนอังกฤษที่เข้ามาเป็นผู้ปกครองสูงสุด คนพื้นเมืองที่มีความสามารถได้เรียนหนังสือ ไม่ว่าแต่เดิมที่เป็นคนเผ่าจะเป็นกลุ่มผู้นำหรือกลุ่มโอซูก็ตาม ก็สามารถเลื่อนตนเองมาเป็นผู้นำได้ จึงเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วเมื่อคนอังฟษเข้ามาครอบครองดินแดนของคนพื้นเมืองผู้มีอำนาจสูงสุดก็คือคนอังกฤษ

ระบบ "ผู้นำ" ในช่วงแรกที่คนอังกฤษเข้ามาคือ ผู้ที่มาทำหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่ศาสนา แต่มิชชันนารีเหล่านี้จะมิได้คิดว่าตนเป็นผู้ปกครอง พวกเขาจะยกย่องตำแหน่งผู้ปกครองนี้ให้กับพระเยซูผู้เป็นศาสดาของคริสตศาสนา หมอสอนศาสนาจะให้ความสำคัญและกล่าวอ้างถึงพระเจ้าของเขาตลอดเวลา เมื่อคนอังกฤษนำรัฐบาลเข้ามาอย่างเต็มตัว คนอังกฤษก็มีการแต่งตั้งข้าหลวงมาเป็นผู้พิพากษาคดีความต่าง ๆ คนอังกฤษที่ได้รับมอบหมายมาต่างก็มาเพื่อความเจริญก้าวหน้าของตนเอง และเพื่อตอบสนองในภาระกิจของประเทศที่ต้องการแสวงหาอาณานิคม อย่างเช่น Winterbottom เป็นต้น

นอกจากกลุ่มผู้นำจะเปลี่ยนเป็นคนอังกฤษแล้ว สิ่งที่ทำให้ชนพื้นเมืองมีความรู้สึกแย่และเจ็บปวดก็ตรงที่มีการแต่งตั้งกลุ่มคนที่เป็นชนพื้นเมืองเหมือนกัน แต่อาจจะมีความแตกต่าง

---

* รัฐ คือ หน่วยทางการเมืองที่เป็นเอกเทศ ครอบคลุมชุมชนหลาย ๆ แห่งภายในอาณาเขตแห่งหนึ่ง มีรัฐบาลกลางทำหน้าที่บริหารงาน เก็บภาษี การเกณฑ์แรงงานเพื่อทำประโยชน์ให้รัฐ มีการออกกฎหมายควบคุมบังคับใช้และมีการลงโทษผู้การทำความผิด (R.L. Carnilo, *A Theory of The Origin of The State*, Science 21 (1970): 733.

เรื่องของเผ่าที่ต่างกัน แต่ชนพื้นเมืองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มคนที่เคยถูกมหาอำนาจเข้าครอบครองมาก่อน ชินูอา อาเชเบ กล่าวไว้ในนวนิยายของเขาว่า ชนพื้นเมืองที่ได้รับการแต่งตั้งจากคนขาวให้มีอำนาจในการควบคุมดูแลต่าง ๆ ส่วนคนพื้นเมืองจะเรียกคนเหล่านี้ว่า "**ก็อตมา**" (Kotma) พวกเขาทำหน้าที่เป็นคนนำส่งศาล เป็นผู้คุมนักโทษที่เป็นชนพื้นเมืองมีหน้าที่เฝ้าเรือนจำให้กองกำลังของชาติมหาอำนาจ การใช้คนพื้นเมืองด้วยกันมาทำหน้าที่เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้กลุ่มคนในอูมูโอเฟียรู้สึกเจ็บช้ำคับแค้นใจ เปรียบเสมือนเป็นการถูกเหยียบย่ำศักดิ์ศรี โดยเฉพาะจากคนพื้นเมืองด้วยกันเอง ซึ่งตามเรื่องในนวนิยายของอาเชเบแล้ว ถ้าเทียบศักดิ์ศรีของชาวอูมูโอเฟียในสมัยที่ชาติมหาอำนาจยังไม่ได้มีบทบาทในดินแดนแห่งนี้ ชาวอูมูโอเฟียเป็นชนเผ่าที่มีความยิ่งใหญ่และแข็งแกร่งกว่ามาก เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้คนพื้นเมืองเกิดความขัดแย้งภายในมากขึ้น เมื่อคนเผ่าที่เคยแพ้สงครามหรือไม่เป็นที่ยอมรับจากคนพื้นเมืองด้วยกันเหล่านี้ได้อำนาจจากคนอังกฤษ ก็ใช้อำนาจนั้นไปทำร้ายคนพื้นเมืองด้วยกันเอง การกระทำเช่นนี้เป็นการสร้างบาดแผลและความเจ็บปวดให้กับคนพื้นเมืองมาก เพราะในอดีตคนเผ่าพวกนี้คือเผ่าที่แพ้สงคราม ไม่มีเกียรติเท่าเผ่าที่มีความเข้มแข็งกว่า และตกเป็นอาณานิคมภายหลัง

> Many of these messengers came from Umuru on the bank of Great River, where the white men first came many years before and where they had built the center of their religion and trade and government. These court messengers were greatly hated in Umuofia because they were foreigners and also arrogant and high-handed. Their were called ***Kotma***, and because of their ash-colored shorts they earned the additional name of Ashy-Buttocks....They were beaten in the prison by the kotma and made the work every morning clearing the government compound and fetching wood for the white commissioner and the court messengers. Some of these prisoners were men of title who should be above such mean occupation. There were grieved by the indignity and mourned for their neglected farms.[23]

---

[23] Chinua Achebe, Things Fall Apart.,pp.174-175.

สิ่งที่เกิดขึ้นกับชนพื้นเมืองคือความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับยุคก่อนที่จะมีการล่าอาณานิคม การปกครองโดยคนอังกฤษกำลังเติบโตงอกเงยขึ้นเรื่อย ๆ ตามวิถีทางและนโยบายการล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมอังกฤษ แต่ในขณะที่การปกครองแบบชนเผ่ากำลัง เสื่อมถอยลงไปเรื่อย ๆ จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงเรื่องการปกครองและเรื่องกฎหมายเกิดขึ้นอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นแง่ของตัวบุคคลหรือเรื่องของระบบก็ตาม

3.3.3 จักรวรรดินิยมที่นำมาซึ่งระบบเศรษฐกิจและการคอรัปชั่นของชนเผ่า

จักรวรรดินิยมอังกฤษเข้ามาแสวงหาอาณานิคมด้วยเหตุผลทางการพัฒนาการตลาดของตนเอง เบญจมิน โคเฮน กล่าวว่า "การแพร่ขยายของจักรวรรดินิยมเป็นผลที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ของสภาวะที่เกิดจากผลิตกรรมในระบบทุนนิยมหลังการปฏิวัติอุตสาหกรรม"[24] ทฤษฎีที่ว่าด้วยจักรวรรดินิยมส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ เพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการล่าอาณานิคม ชาติมหาอำนาจต้องการเพิ่มวัตถุดิบในการผลิตด้วยราคาต้นทุนที่ต่ำลง ความต้องการเพิ่มตลาดให้กับสินค้าของตนที่กำลังการผลิตขยายตัวมากขึ้น และความต้องการที่จะหาแหล่งการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาการสะสมทุนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และผลที่ตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือเรื่องของการเปลี่ยนแปลงในแง่ระบบเศรษฐกิจของชนพื้นเมือง แต่การเข้ามาพร้อมกับระบบเศรษฐกิจเหล่านี้ได้สร้างปัญหาให้คนพื้นเมือง เช่น สินค้าที่เป็นที่ต้องการของคนพื้นเมืองบางชนิดถูกลดคุณค่าลงเพราะไม่ใช่สิ่งที่อังกฤษต้องการ ในทางกลับกันของบางอย่างกลับมีคุณค่ามากขึ้น เช่น แร่ธาตุและปาล์ม เป็นต้น การใช้จ่ายของคนพื้นเมืองเดิมเป็นใช้จ่ายตามความจำ แต่เมื่ออังกฤษเข้ามาสร้างตลาดการจัจ่ายใช้สอยของคนพื้นเมืองกลายเป็นการทำตามตามกระแสที่อังกฤษเป็นผู้สร้างค่านิยมทางวัตถุให้ เพื่อให้คนพื้นเมืองต้องซื้อสินค้าที่คนอังกฤษผลิตขึ้นนั่นเอง

สังคมชนเผ่าก่อนการเข้ามาของจักรวรรดินิยมอังกฤษนั้น ระบบเศรษฐกิจของชนเผ่ามีลักษณะการซื้อขายแลกเปลี่ยนด้วยระบบเงินของชนพื้นเมืองที่เรียกว่าเบี้ยหรือเงิน Cowries ถ้าไม่ใช้เงินจะเป็นการแลกเปลี่ยนที่ตัวสินค้า อันมีเหตุผลเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจยุคนั้นไม่มีความซับซ้อน การซื้อหรือแลกเปลี่ยนสินค้าอยู่ที่ความพึงพอใจทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย เป็นระบบการ

---

[24] เบนจามิน โคเฮน, ***ปัญหาจักรวรรดินิยม***, แปลโดย ลือชัย จุลาสัย และคณะ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, 2524), หน้า17-18.

แลกเปลี่ยนแบบสมดุล ระบบเศรษฐกิจแบบนี้มักเกิดขึ้นกับสังคมขนาดเล็ก ในระยะแรกชนเผ่าในแอฟริกานั้นมักมีระบบเศรษฐกิจเช่นนี้

ในสมัยก่อนที่อังกฤษจะเข้ามาในแอฟริกา เงินหรือเบี้ยยังมีบทบาทไม่มากเท่ายัม เนื่องจากเงินยังมิใช่เครื่องมือที่ใช้วัดความมีฐานะ เมื่อเปรียบเทียบกับหัวยัมกลับมีคุณค่ามากกว่า การค้าขายมักเป็นเรื่องของการใช้ของแลกเปลี่ยนสิ่งของโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่ตลาดของเผ่า หรือการขอยืมวัตถุดิบมาเป็นต้นทุนในการเพาะปลูก เช่น ตอนที่โอกอนโกวไปขอยืมหัวยัมมาปลูกเป็นแม่พันธุ์ก่อน และเมื่อเก็บผลผลิตแล้ว 3 ใน 4 ของผลผลิตที่ได้ต้องจ่ายคืนให้กับเจ้าของแม่พันธุ์ยัมที่ให้ยืมมาก็เท่านั้นเอง ซึ่งถือว่าเป็นระบบการพึ่งพากันในสังคม และถือเป็นพื้นฐานสำคัญในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมนั้นด้วย

หลังจากที่อังกฤษเข้ามามีบทบาทในดินแดนของชาวแอฟริกัน อังกฤษเป็นผู้เริ่มสร้างระบบเศรษฐกิจให้เกิดขึ้น อังกฤษเข้ามาสร้างระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราและการค้า (Money or Commercial Exchange) เป็นระบบเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังสุดเมื่อเทียบกับระบบการแลกเปลี่ยนอื่นใด โดยหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างมูลค่าให้กับสินค้าที่คนอังกฤษต้องการ แต่เดิมยัมที่ถือว่าเป็นราชาของผลผลิตทางการเกษตร เป็นผลผลิตที่ถือว่ามีค่ามากและเป็นผลผลิตที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวัดความมีฐานะทางเศรษฐกิจก็เปลี่ยนไป ผลผลิตที่ชาติมหาอำนาจต้องการต่างหากที่จะมีคุณค่าและมีราคาเช่นน้ำมันปาล์ม เชื่อว่าน้ำมันปาล์มเป็นของมีราคาเพราะว่าสามารถนำมาทำเป็นเชื้อเพลิงได้นั่นเอง The white man had indeed brought a lunatic religion, but he had also built a trading store and for the first time palm oil and kernel became things of great price, and much money flowed into Umuofia.[25]

นอกจากผลผลิตทางการเกษตรบางชนิดกลายเป็นสิ่งที่มีมูลค่าขึ้นมาแล้ว อังกฤษยังนำเอาสิ่งของต่าง ๆ ที่ตนผลิตได้นำเข้าให้คนในเผ่าได้รู้จักและใช้ ตัวอย่างนี้เป็นตอนที่โอกอนโกวกลับมาสู่บ้านเกิดเมืองนอนคือดินแดนอูมูโอเฟีย หลังจากที่ต้องถูกเนรเทศไปอยู่ที่บ้านมารดาเป็นการชั่วคราวเป็นเวลา 7 ปี หลังจากที่กระทำความผิดรุนแรงคือทำปืนลั่นโดยมิได้ตั้งใจ และเมื่อโอกอนโกวกลับมาเขาก็ได้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจนเขาแทบจำไม่ได้ว่าที่นี่คือ อูมูโอเฟีย เพราะไม่ว่าจะเป็นศาสนาใหม่ ผู้ปกครองใหม่ หรือร้านค้าต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมายเป็นที่ละลานตาและดึงดูดใจให้ซื้อ

---

[25] Chinua Achebe, *Things Fall Apart* , p.178.

> The clan had undergone such profound change during his exile that it was barely recognizable. The new religion and government and the trading stores were very much in the people's eyes and minds there were still many who saw these new institutions as evil, but even they talked and thought about little else, and certainly not about Okonkwo's return.[26]

นอกจากอังกฤษจะเข้ามาสร้างระบบการค้าการตลาดให้กับชนเผ่าแล้ว สิ่งที่คนอังกฤษต้องการคือการใช้ตลาดที่เขาสร้างขึ้นเป็นแหล่งในการระบายสินค้าของตนเอง ทั้งในเรื่อง *Arrow of God* และ *No Longer at Ease* ต่างได้กล่าวถึงการนำสินค้าของประเทศอังกฤษเข้ามาขายในไนจีเรียมากมาย "There were also two lengths of cloth, two plates and iron pot. These last were product of the white man and had been bought at the new trading post at Okperi.[27]

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นได้ว่าอังกฤษเข้ามาดินแดนแห่งนี้ด้วยความต้องการด้านการค้าเป็นอย่างมาก ดูจากตัวอย่างสินค้าที่คนอังกฤษนำมาขายนั้นเป็นของที่ผลิตมาจากคนตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นหม้อและจานที่ทำมาจากเหล็ก คนอังกฤษสังเกตเห็นความต้องการของคนพื้นเมืองว่าต้องการสิ่งใดและสร้างเครื่องใช้มาสนองความต้องการ อีกทั้งคนอังกฤษยังมุ่งเน้นการสร้างความสะดวกสบาย และที่สำคัญคือการปลูกฝังค่านิยมเรื่องการใช้สินค้าที่มาจากต่างชาติ ให้คนพื้นเมืองไม่ทันตั้งตัว

การสร้างระบบเศรษฐกิจให้กับชนพื้นเมืองพบว่า การแพร่กระจายระบบเศรษฐกิจและเงินตราโดยการใช้เงินเป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยนมีข้อดีคือทำให้ง่ายต่อการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยสร้างมูลค่าให้กับตัวสินค้าในแต่ละชนิด แต่ในขณะเดียวกันระบบเงินตราก็มีส่วนทำให้ระบบคุณค่าในตัวของสินค้าลดลง เช่น ยัม กล่าวคือ จากเมื่อก่อนยัมถือเป็นพืชที่มีคุณค่ามากสำหรับชนพื้นเมือง เนื่องจากชนพื้นเมืองรับประทานยัมเป็นอาหารหลัก และยัมถือเป็นพืชที่ปลูกได้ยากทำให้ยัมเป็นพืชที่มีคุณค่ามาก แต่เมื่อเวลาผ่านไปชาติมหาอำนาจเข้ามาแต่ความต้องการยัมของ

---

[26] Ibid., pp. 182-183.

[27] Chinua Achebe, *Arrow of God*, pp.117-118.

ชาติมหาอำนาจมีอยู่น้อย เนื่องจากยัมไม่ได้มีประโยชน์กับพวกเขาเท่าแร่ธาตุหรือปาล์มที่สามารถนำมาสกัดเป็นน้ำมันได้ เมื่อนำมาแลกเปลี่ยนกับระบบเงินตราจึงทำให้ค่าของยัมลดลงอย่างชัดเจน จึงเห็นได้ว่ากระบวนการของระบบเศรษฐกิจเงินตราแบบทุนนิยมทำให้ "เงิน" สามารถแลกเปลี่ยนกับสิ่งของได้ทุกอย่าง ทำให้คุณค่าทุกอย่างถูกประเมินค่าด้วยตัวกลางตัวเดียวคือ "เงิน" และการสร้างระบบเงินที่ง่ายที่สุดก็คือการที่ชาติมหาอำนาจได้นำค่าเงินของตนเองใช้กับไนจีเรียโดยตรงคือการใช้ค่าเงินหรือหน่วยสกุลเงินตราเป็นชิลลิ่งนั่นเอง

สังคมชนเผ่าก่อนที่จะมีการสร้างระบบเศรษฐกิจของคนอังกฤษ เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของทุกสรรพสิ่ง แต่เมื่อสังคมเผ่ารับเอาค่านิยมการบริโภคนิยมเข้ามา คนพื้นเมืองไม่ได้ใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ตามความต้องการที่แท้จริง คนพื้นเมืองได้ใช้สินค้าตามความอยากใช้ของตน ลัทธิบริโภคนิยมของคนตะวันตกจึงมุ่งสร้างจิตสำนึกแห่งความอยาก ความต้องการที่จะครอบครอง" การบริโภคนิยมจึงผลพลอยได้ที่ได้มาจากการที่มหาอำนาจเข้าครอบครองประเทศใต้อาณานิคม และทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างประเทศที่ได้ชื่อว่าพัฒนาแล้วกับประเทศด้อยพัฒนาอย่างมหาศาล เกิดประเทศร่ำรวยและยากจน เกิดการเผาผลาญทรัพยากรธรรมชาติและการทำลายสภาวะแวดล้อม สิ่งนี้มิได้มีผลกระทบต่อคนแอฟริกันเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อมนุษยชาติทั่วโลกอีกด้วย[36]

ระบบเศรษฐกิจต้องทำให้สถานะของคนพื้นเมืองที่เคยเป็นนายตนเองต้องกลายเป็นคนขายแรงงาน ด้วยกระแสการบริโภคนิยมทำให้สังคมของคนพื้นเมืองเน้นที่ความสะดวกสบายทางวัตถุ เมื่อค่านิยมเหล่านี้เกิดขึ้นเงินเป็นปัจจัยที่ห้าที่มีความสำคัญต่อคนเผ่าคือ "เงิน" คนเผ่าจึงเริ่มที่จะไปทำงานให้กับคนขาวมากขึ้นเพราะต้องการรายได้จากคนอังกฤษ แต่เดิมคนเผ่าทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยตนเองมีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงก็สามารถอยู่ได้อย่างไม่ลำบาก แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนคุณค่าในทรัพย์สินเปลี่ยนเป็นการให้ความสำคัญที่เงิน จึงทำให้คนพื้นเมืองจากที่เคยเป็นนายตนเองก็ต้องไปเป็นคนงานให้กับคนอังกฤษ และการที่จะได้งานดี ๆ ทำนั้น คนพื้นเมืองต้องมีความรู้ในวิทยาการของตะวันตก แต่แม้ว่าจะมีตำแหน่งที่ดีอย่างไรสุดท้ายก็ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของชาวตะวันตก คนเผ่าจึงเป็นเสมือนสินค้าที่ขายแรงงานตนแลกกับเงินนั่นเอง ซ้ำยังต้องได้รับการกดขี่และดูหมิ่นจากคนตะวันตกอีกด้วย

---

[36] ยศ สันตสมบัติ, ***มนุษย์กับวัฒนธรรม***, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 90-91.

การคอรัปชั่นติดสินบนเป็นปัญหาสำคัญที่มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าที่เปลี่ยนไป เมื่อคุณค่าของ"เงิน" ที่มีต่อคนพื้นเมืองนั้นมีมูลค่าสูงขึ้น ทำให้ทรัพย์สินและเงินทองเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการ การติดสินบนเป็นปัญหาที่อาเชเบให้ความสำคัญและกล่าวถึงไว้ในนวนิยายเรื่อง *No Longer at Ease* อยู่ตลอดเรื่องแม้แต่ตัวละครเอกเองก็ต้องคดีการรับสินบนด้วยเช่นกัน การรับสินบนถือเป็นอคติอย่างหนึ่งของคนตะวันตกที่มีต่อคนพื้นเมือง คนตะวันตกมองว่าคนแอฟริกันเป็นพวกที่ชอบคอรัปชั่น ตัวอย่างคือ Mr. Green ข้าหลวงชาวอังกฤษได้พูดถึงการคอรัปชั่นของชาวแอฟริกันไว้ว่า

> "What I can't understand is why people like you refuse to face facts." Mr. Green was famous for speaking his mind. He wiped his red face with the white towel on his neck. "The African is corrupt through and through." ***The British Council man looked about him furtively, more from instinct than necessity***, for although the club was now open to them technically, few Africans went to it.[28] (การเน้นเป็นของผู้วิจัย)

การรับสินบนต่าง ๆ นี้มิได้เกิดกับอาชีพที่เกี่ยวกับราชการ การทหาร ศาลสถิตย์ยุติธรรมต่าง ๆ เท่านั้น อาชีพใด ๆ ที่มีช่องทางในการรับสินบนเหล่านี้ได้ ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา อย่างเช่นแพทย์ "Some civil servants paid as much as ten shillings and six pence to obtain a doctor's certificate of illness for the day."[29] ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นค่านิยมที่เกิดขึ้นมาจากการปลูกฝังของชาติมหาอำนาจนั่นเองชาติมหาอำนาจมองว่าคนแอฟริกันชอบที่จะคอรัปชั่น โกงกิน รับสินบนต่าง ๆ นานาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ต่าง ๆ แต่ในมุมกลับกันอาเชเบได้สอดแทรกฉากบางฉากที่เป็นเรื่องการรับสินบนของคนขาวไว้อย่างชัดเจน "You think white men not don't eat bribe? Come to our department. They eat more than black men nowadays."[30] เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการตอบโต้ทัศนคติของคนขาวที่มองว่าคนพื้นเมืองรับสินบน แต่ในความเป็นจริงคนขาวรับสินบนด้วยเช่นกัน เป็นจุดที่ทำให้มองว่าคนอังกฤษที่มองตนเองว่าเป็นคนที่ต้องการเข้ามาแนะนำวิทยาการต่าง ๆ สร้างความเจริญให้กับคนพื้นเมืองกลับทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องและแสดงให้เห็นถึงความเสื่อมถอยทางศีลธรรมด้วย

---

[28] Chinua Achebe. *No Longer at Ease*, pp. 3-4.

[29] Ibid., p.2.

[30] Ibid., p.38.

3.3.4 ความเปลี่ยนแปลงทางเพศสภาพของชนพื้นเมือง

อาเชเบ ได้นำเสนอเรื่องบทบาทของชายและหญิงในนวนิยายของเขาไว้ตลอด และถือเป็นสิ่งที่สำคัญที่แสดงให้เห็นว่าคนพื้นเมืองทั้งชายและหญิงต่างก็มีคุณค่า มีเกียรติ มีศักดิ์ศรีของตนเอง แต่เมื่อวันหนึ่งคนพื้นเมืองที่ยึดมั่นในเกียรติยศของตนเอง รักและเทิดทูนบรรพบุรุษและตำนานของเผ่า กลับถูกย่ำยีด้วยการถูกทำร้ายจากคนของอังกฤษที่โอกอนโกวมองว่าคนเหล่านี้เป็นคนที่ไม่มีเกียรติไม่มีศักดิ์ศรี โอกอนโกว ตัวละครเอกในเรื่อง *"Things Fall Apart"* จึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการเป็นคนเรียนรู้วัฒนธรรมและมีรากเหง้าในชาติพันธุ์ของชนเผ่าอย่างมั่นคง แต่สุดท้ายเขาต้องจบชีวิตลงไปพร้อม ๆ กับความสูญเสียในอัตลักษณ์ของชนเผ่าที่จะเกิดขึ้นเมื่อคนอังกฤษเข้าครอบครองเผ่าของเขาได้

โอกอนโกวมีความเป็นนักสู้มาโดยตลอดทั้งการเป็นนักสู้บนสังเวียนของนักปล้ำ และนักสู้ในชะตาชีวิตของตนเอง สุดท้ายการเป็นนักสู้เพื่อชนเผ่าของตนเอง เมื่อคนขาวเข้ามาในดินแดนถิ่นกำเนิดของเขา มารุกรานดินแดนของเขา สร้างความเจ็บปวดและรอยแผลให้โอกอนโกวทำให้เขาไม่สามารถทนรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบ้านเมืองของเขาได้ และเขาต้องฆ่าตัวตายเพราะความคับแค้นใจที่เกิดจากการกระทำของคนขาว อาเชเบได้สร้างให้โอกอนโกวเป็นตัวอย่างของคนพื้นเมืองที่รักเกียรติและศักดิ์ศรีมากเกินกว่าจะทนอยู่เห็นคนขาวมาเหยียบย่ำเผ่าของตนเอง ทั้ง ๆ ที่เขารู้ว่าการฆ่าตัวตายเป็นเรื่องน่ารังเกียจสำหรับจารีตของคนพื้นเมือง แต่จะมีประโยชน์อะไรหากการมีชีวิตอยู่แล้วไม่สามารถรักษาเกียรติของตนและบรรพบุรุษไว้ได้ และการฆ่าตัวตายน่อมดีกว่าการให้คนขาวมาเป็นคนทำร้าย นั่นยิ่งเป็นสิ่งที่ทำให้โอกอนรู้สึกเสื่อมเสียเกียรติมากกว่าการฆ่าตัวตาย และการตัดสินใจที่จะตายของโอกอนโกวเป็นเพราะเขาอายที่จะอยู่บนแผ่นดินนี้ต่อไปก็ได้

คนที่มีสำนึกเรื่องชาติพันธุ์ของตนเองที่เข้มแข็งถือเป็นคนส่วนน้อยในสังคม และก็ไม่สามารถอยู่ในสังคมได้เนื่องจากรู้สึกอับอายและเสื่อมเสียเกียรติ รู้สึกผิดต่อบรรพบุรุษที่ไม่สามารถรักษาเกียรติภูมิของตนไว้ได้ และคนที่สามารถอยู่ในสังคมได้คือคือคนที่สามารถปรับสภาพและยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ แม้ว่าสังคมที่ตนอยู่จะเป็นสังคมแบบลูกผสมก็ตาม

นอกจากนั้นอาเชเบได้อธิบายถึงเพศสภาพของชายและหญิงในเผ่าอิโบในช่วงก่อนการเข้ามาของคนอังกฤษว่า สังคมเผ่าอิโบเป็นสังคมที่ให้ความสำคัญและให้อำนาจกับเพศชาย 'ปิตาธิปไตย' ผู้ชายเป็นผู้นำทั้งในชุมชนและในครัวเรือน แต่หลังจากที่คนอังกฤษเข้ามาปกครองผู้ชาย

ก็ยังคงมีอำนาจในการปกครองเช่นเดิม แต่สิ่งที่เปลี่ยนไปคือบทบาทของผู้ชายที่มีเพิ่มมากขึ้นคือผู้ชายที่เป็นคนอังกฤษ แต่สำหรับผู้ชายอิโบกลับถูกลดความสำคัญลงอย่างเห็นได้ชัด คนที่เป็นผู้นำส่วนใหญ่มักเป็นคนอังกฤษ เช่น วินเทอร์บอททอม มร.กรีน มร.เคียกา เป็นต้น แต่สำหรับคนพื้นเมืองต้องกลายเป็นลูกจ้างให้กับคนอังกฤษ

> " It not the fault of Nigerians," said Obi. "You devised these soft condition for your selves when every European was automatically in the senior service and every African automatically in the junior service.[31]

ภาพความเป็นผู้ชายชนเผ่าอิโบความยิ่งใหญ่ได้สูญหายไปไม่ว่าจะเป็นความแข็งแกร่งที่เห็นได้จากการเป็นนักปลำ ภาพความเป็นผู้นำชนเผ่าสูญหายเพราะระบบเผ่าถูกระบบการปกครองของอังกฤษครอบงำไว้ทั้งหมด ภาพหัวหน้าครอบครัวผู้ทรงอำนาจและเป็นที่ยำเกรงได้สูญหายไปพร้อม ๆ กับความเปลี่ยนแปลงของคนพื้นเมือง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือเรื่อง *No Longer at Ease* ตัวละคร โอบิ โอกอนโกว คนพื้นเมืองรุ่นใหม่ผู้ได้รับการศึกษาจากคนตะวันตก มีพื้นฐานชีวิตที่ดีมาโดยตลอดแต่กลับไม่มีความเข้มแข็ง ไม่มีความเป็นผู้นำได้อย่าง โอกอนโกว ในเรื่อง *Things Fall Apart*

ความแตกต่างของตัวละครทั้สองตัวอยู่ที่การดำรงชีวิต โอกอนโกว อยู่ในสังคมชนเผ่าที่ให้คุณค่าและคาดหวังกับความเป็นผู้ชายว่าต้องมีความแข็งแกร่ง เข้มแข็ง เป็นผู้นำ แต่โอบิ โอกอนโกว อยู่ในสังคมที่มีผู้นำที่แน่นอนคือคนอังกฤษแม้ว่าจะต่อสู้ดิ้นรนอย่างไรผู้ถืออำนาจสูงสุดคือคนอังกฤษ อยู่ในสังคมทุนนิยมที่มีทุกอย่างบริบูรณ์ไม่ต้องสร้างขึ้นเองแต่ต้องมีเงินเป็นปัจจัยที่สำคัญ และคนพื้นเมืองที่เติบโตในช่วงเผ่าตกเป็นของคนอังกฤษแล้วจะถูกปลูกฝังมาตลอดว่าถ้ามีการศึกษาที่ดีคนอังกฤษก็จะรับเข้าทำงานและจะได้รับเงินเดือนสูงกว่าคนอื่น

สำหรับผู้หญิงชนเผ่าหน้าที่ของผู้หญิงจะอยู่ในพื้นที่ ๆ จำกัดคือในครัว ในตลาด เป็นส่วนใหญ่เพราะเป็นหน้าที่ของพวกเธอโดยตรง การแสดงออกของผู้หญิงถูกจำกัดด้วยจารีตประเพณีต่าง ๆ คุณค่าของผู้หญิงพื้นเมืองอยู่ที่หน้าที่ของความเป็นแม่และเป็นภรรยา แต่เมื่อคนตะวันตกเข้ามาสตรีพื้นเมืองมีโอกาสได้รับการศึกษาทำให้หน้าที่ของผู้หญิงเพิ่มมากขึ้น มีอาชีพ

---

[31] Ibid., p. 175.

การงานเป็นของตนเอง คลาร่าเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับความเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงพื้นเมือง คลาร่ามีหน้าที่ใหม่คือการเป็นพยาบาล เนื่องมาจากการที่เธอได้รับโอกาสทางการศึกษา คลาร่าเลือกที่จะปฏิเสธหน้าที่ของสตรีพื้นเมืองคือการเป็นภรรยาและการเป็นแม่โดยถอนหมั้นกับโอกอนโกว และเลือกที่จะทำแท้ง อาเชเบได้ใช้คลาร่าเป็นตัวอย่างของสตรียุคหลังอาณานิคมที่มีความเปลี่ยนแปลงเรื่องความคิด การตัดสินใจ เลือกที่จะไม่ทำตามความเชื่อ ค่านิยม และกฎกติกาของคนพื้นเมือง และทำในสิ่งที่ตนเองคิดและเชื่อว่าเป็นสิ่งที่เธอควรจะทำโดยไม่สนใจสายตาและความรู้สึกของคนในเผ่า ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้เห็นได้สองมุมคือมุมที่ผู้หญิงมีโอกาสและกล้าคิดกล้าตัดสินใจมากขึ้น แต่อีกมุมหนึ่งก็คือมีมุมของความตกต่ำของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการมีสัมพันธ์ทางเพศก่อนที่จะมีการแต่งงานตามประเพณีอย่างในช่วงก่อนที่อังกฤษจะเข้ามา ความกล้าในการทำแท้งแสดงให้เห็นค่านิยมแบบเก่าคือการมีลูกเป็นการสร้างคุณค่าให้ผู้หญิงก็ลดความสำคัญลงด้วย

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงและปัญหาที่เกิดขึ้นจากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ พบว่าทั้งหมดเป็นที่มาของการสูญสลายทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของชนพื้นเมือง เพราะเมื่อทุกสิ่งที่กล่าวมาได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปก็ส่งผลให้ความเป็นชนพื้นเมืองได้สูญสลายไปด้วย เมื่อการสูญสลายเกิดขึ้นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาแทนที่และภาพความขัดแย้งทางวัฒนธรรมจะมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

3.4 วัฒนธรรมลูกผสมของคนพื้นเมืองและคนอังกฤษ

อิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคมยังคงมีอยู่ต่อเนื่อง และเกิดขึ้นในรูปแบบที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเหยียดหยามทางเชื้อชาติ ปัญหาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ตัวตนความเป็นคนพื้นเมือง และการผสมผสานทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ทำให้ลักษณะที่จะแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างคนพื้นเมืองและคนตะวันตกมีน้อยลง ซึ่งปัญหาของการผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่อาเชเบให้ความสำคัญ และพยายามที่จะทำให้ผู้อ่านเห็นว่าแม้ว่าจะมีการผสมผสานมากเท่าใด ความผสมผสานนั้นก็จะยิ่งทำให้เห็นความแตกต่างทางชาติพันธ์และวัฒนธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น เป็นการทำให้ผู้อ่านได้เห็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน

3.4.1 วัฒนธรรมลูกผสมที่เกิดกับวิถีชีวิตพื้นฐานของชนพื้นเมือง

วิถีชีวิตขั้นพื้นฐานคือความต้องการในปัจจัยสี่ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย เครื่องแต่งกายและเป็นสิ่งที่สามารถเห็นได้ชัดเจน ลักษณะการผสมผสานทางวัฒนธรรมของการอยู่อาศัย คือสภาพที่อยู่อาศัยของชนเผ่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทีละน้อย โดยสังเกตได้จากในเรื่อง *No Longer at Ease* ได้บรรยายถึงบ้านที่สร้างในสมัยหลังจากที่ชาติมหาอำนาจเข้ามาในดินแดนไนจีเรีย วัสดุที่ชนเผ่านำมาสร้างที่อยู่อาศัยจากเดิมที่มาจากธรรมชาติไม่ว่าจะเป็น ดิน ไม้ ใบไม้ ต่าง ๆ ก็เริ่มมีการนำวัสดุอื่นมาใช้แทนเช่น สังกะสี

> Mr. Isaac Okonkow made a short speech placing "this small kola" before his guests. By Umuofia standards he was well-to-do. He had been a catechist of the church Missionary of twenty-five years and then retired on a pension of twenty-five pounds a years. He had been the very first man to build a "zinc" house in Umuofia.[32]

แม้ว่าในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาสร้างบ้านบางส่วนจะเปลี่ยนไปก็ตาม แต่รูปแบบการวางโครงสร้างของบ้าน หรืออุปกรณ์บางอย่างยังคงเดิม เช่น การใช้ดินทำตัวบ้าน มีประตูที่เป็นโค้งสูง กับผนังบ้านที่ทาสีแดง แต่ในขณะที่อุปกรณ์ในการนำมาใช้สร้างบ้านได้สร้างความง่ายและสะดวกสบายมากขึ้น แต่มีบางส่วนที่ทำให้เห็นได้ว่าในมุมของความเจริญทางวัตถุ กลับมีมุมของความเสื่อมโทรมกลายเป็นชุมชนแออัด เรื่องของสภาพบ้านเมืองอาเชเบได้บรรยายผ่านความรู้สึกของ โอบิ โอกอนโกว ออกมาว่าเป็นสิ่งที่มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมาก เพราะโอบิโอกอนโกวไม่ได้อยู่ที่ไนจีเรียประมาณ 4 ปี แต่ภาพบ้านเมืองที่เห็นต่างไปจากในสิ่งที่เขาคิดหรือจดจำไว้เป็นอย่างมาก

> But the Nigeria he returned to was in many ways different from the picture he had carried in his mind during those four years. There were many things he could no longer recognize, and others --Like the slums of Lagos—which he was seeing for the first time.[33]

---

[32] Chinua Achebe, ***No Longer at Ease,*** p.11.

[33] Ibid., p.14.

ชุมชนแออัดที่เกิดขึ้นในลากอสเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นได้ชัดว่า การสร้างความเจริญของคนพื้นเมือง ไม่ได้ทำให้คนพื้นเมืองทุกคนได้รับความเจริญที่เท่าเทียมกัน ในทางกตรงข้ามความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจจะแย่กว่าที่ชนพื้นเมืองเคยเป็น

สภาพสังคมดั้งเดิมที่ไม่มีไฟฟ้าไม่มีเครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค ชนพื้นเมืองดั้งเดิมต้องอาศัยแสงจากธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นแสงอาทิตย์หรือแสงจันทร์ก็ตาม หากคืนใดเป็นข้างขึ้นคนในเผ่าก็จะมีเสียงสนุกสนานร่าเริงมีการออกมาร้องรำทำเพลงกลางแสงจันทร์ แต่หากคืนใดเป็นคืนเดือนแรมพวกเขาก็จะเก็บตัวเงียบอยู่ในบ้าน แต่เมื่อมหาอำนาจตะวันตกเขามาดินแดนของชนพื้นเมืองเวลากลางคืนก็มีแต่ความสว่างไสวไปด้วยแสงไฟนีออน ในเวลากลางคืนคนเผ่าไม่ต้องกลัวกับความมืดเหมือนอย่างแต่ก่อน เหมือนที่อาเชเบได้กล่าวไว้ในเรื่อง *No Longer at Ease* ว่า "There is no darkness there," he told his admiring listeners, "Because at night the electric shines like the sun," [34]

เมื่อสภาพบ้านเมืองต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป เหล่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่แต่เดิมคนพื้นเมืองไม่เคยได้สัมผัสก็เกิดขึ้น แต่ค่าใช้จ่ายในการใช้สาธารณูประโภคเหล่านี้ก็สูงและแพงกว่าในประเทศอังกฤษ "It's sheer robbery what they charge for electricity here. In England you would pay less than that for a whole quarter."[35] จึงเกิดคำถามว่าชาวตะวันตกต้องการให้คนพื้นมืองได้รับความสะดวกเหล่านี้หรือว่าต้องการสร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของตนเอง เช่น การเดินทางการคมนาคมต่าง ๆ สะดวกมากขึ้นมีการสร้างถนน มีการเดินทางทั้งเรือ รถยนต์ รถไฟ เพื่อให้คนของตนได้รับความสะดวกสบายเมื่อเข้ามาอยู่ในดินแดนของคนพื้นเมือง เพื่อชาติเจ้าอาณานิคมใช้ในการเดินทางและการขนส่งสินค้า วัตถุดิบ ฯลฯ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือเพื่อการค้าของชาติมหาอำนาจ และยังรวมไปถึงเรื่องของการสื่อสารด้วยไม่ว่าจะเป็นจดหมายหรือโทรศัพท์ชาติมหาอำนาจก็ได้นำความสะดวกเหล่านี้มาให้กับคนพื้นเมืองในแอฟริกา

เรื่องของอาหารและวัฒนธรรมการกินของชนเผ่าก็มีการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน อาเชเบได้เสนอภาพการกินอยู่ของคนอังกฤษว่า คนอังกฤษพยายามใช้ชีวิตและกินอยู่เหมือนกับตอนที่อยู่ในประเทศอังกฤษ และการใช้ชีวิตแบบนี้ทำให้ผู้อ่านเห็นความแตกต่างระหว่างคนพื้นเมืองกับคนอังกฤษ และเป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องตอกย้ำคนพื้นเมืองว่าคนอังกฤษมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีกว่าคนพื้นเมือง เมื่อการมีความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเป็นเรื่องที่ปฏิเสธไม่ได้ทำให้คนพื้นเมือง

---

[34] Ibid., p.15.

[35] Ibid., p.114.

พยายามเลียนแบบคนอังกฤษจากวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมถึงเรื่องวัฒนธรรมในการรับประทานอาหาร

อาหารที่ชาวตะวันตกรับประทานจะเน้นไปทาง นม เนย เนื้อสัตว์ แต่สำหรับคนพื้นเมืองอาหารหลักของชนพื้นเมืองโดยเฉพาะชนเผ่า ในไนจีเรียก็คืออาหารที่หาได้ตามธรรมชาติ หรือที่สามารถเพาะปลูกได้ไม่ว่าจะเป็น ยัม หัวเผือก มัน ตั๊กแตน หรือสัตว์เลี้ยงที่เลี้ยงไว้รับประทาน หรือสัตว์ที่ได้จากการล่า ที่เราสามารถพบได้จากนวนิยายที่อาเชเบนำเสนอไว้เช่น ***No Longer at Ease*** แต่เมื่อชาวตะวันตกเข้ามาในดินแดนแห่งนี้ พวกเขาก็เริ่มนำทั้งอาหารการกินและเครื่องดื่มของตนเข้ามาพร้อมกับการสร้างค่านิยมใหม่ บทบาทของยัมยังคงมีในกลุ่มคนพื้นเมืองที่อยู่ในพื้นที่ ๆ คนอังกฤษไม่ให้ความสนใจ แต่ในเมืองลากอส (Lagos) หรือเมืองใหญ่ที่มีคนอังกฤษอยู่บทบาทของยัมจะลดน้อยลงทันที เนื่องจากข้าหลวงชาวตะวันตกนิยมรับประทานอาหารในแบบฉบับของตนมากกว่า ทั้งอาหารและเครื่องดื่มจะมีของนำเข้ามาจากอังกฤษ เครื่องดื่มที่เมื่อก่อนเป็นเหมือนเหล่าที่ทำจากปาล์มหมัก เมื่อชาวอังกฤษเข้ามาก็มีเครื่องดื่มใหม่ ๆ เข้ามาด้วย เช่น เบียร์หรือวิสกี้ เช่น

> Anywhere. And tell me what you will drink. Lady first; that is what the white man has brought. I respect the white man although we want them to go. Squash? God forbid! Nobody drinks squash in my house. Samson, bring sherry for Miss."
>
> "Yes, sah," said Samson in immaculate white and brass buttons.
>
> "Beer? Why not try a little whisky?"
>
> "I don't touch spirits," said Obi.
>
> "Many young people from overseas start that way." Said Sam Okoli. "O.K., Samson, one beer, Whisky and soda for me."[36]

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าเครื่องดื่มที่เมื่อก่อนไม่ว่าจะโอกาสใด ๆ แขกมาเยือน งานรื่นเริง งานพิธีกรรม เครื่องดื่มที่ใช้ก็คือน้ำปาล์มหมัก (Palm Wine) แต่เมื่อมีชาวต่างชาติเข้ามาพวกเขาได้นำเครื่องดื่มต่าง ๆ เข้ามาด้วย และคนที่มีโอกาสได้ทดลองเครื่องดื่มหรืออาหารเหล่านี้ก็คือ นักเรียนที่ได้รับทุนไปเรียนต่างประเทศกลับมาเป็นพวกข้าราชการ หรือคนที่ทำงานกับฝรั่งก็จะได้ลอง

---

[36] Ibid., p.77.

รับทานอาหารเหล่านี้เช่นกัน อย่างตัวอย่างก็จะมีพวกน้ำผลไม้คั้น เหล้าหรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอร์ชนิดอื่นเช่น ไวน์ เบียร์ หรือวิสกี้ ต่าง ๆ ด้วย

อาหารของคนอังกฤษหาได้ง่ายขึ้นแต่อาหารของคนพื้นเมืองกลับหาไม่ได้ในบางสถานที่ในไนจีเรีย เช่น โรงแรม เป็นการแสดงให้เห็นว่าค่าของอาหารพื้นเมืองได้ถูกลดทอนลงและถูกแทนที่โดยอาหารของคนขาว

> "Do they serve Nigerian food here?"
>
> Joseph was surprised at the question. No decent restaurant served Nigerian food. "Do you want Nigerian food?"
>
> "Of course. I have been dying to eat pounded yams and bitter-leaf soup. In England we made do with semolina, but it isn't the same thing."[37]

วัฒนธรรมการกินที่ถือเป็นจุดเด่นของคนอิโบก็คือการขอพรก่อนรับประทานอาหาร เมื่อก่อนคนพื้นเมืองจะมีการขอพรจากบรรพบุรุษหรือเทพเจ้าต่าง ๆ ก่อนรับทานอาหารเพื่อให้ทุกคนอยู่ดีกินดี มีความสุข หลังจากที่คนอังกฤษเข้ามา ศาสนาคริสต์เข้ามาวัฒนธรรมนี้ยังมีอยู่แต่ถูกผสมผสานด้วยการขอจากพระเยซู และเนื้อหาในคำสวดก็เปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี เช่น

> The oldest man present broke one of them, saying another kind of prayer while he did it. "He that brings kola nuts brings life," he said. "We do not seek to hurt any man, but any man seeks to hurt us may he break his neck."[38]

จากตัวอย่างทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมการกินได้ถูกผสมผสานดัดแปลงใหม่ด้วยความเชื่อแบบเก่าในเรื่องของการกะเทาะเปลือโคล่าและขอพรให้ชีวิตโชคดีมีความสุข แต่เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงกลับเป็นการใช้พิธีในทางที่เสื่อมลง โดยเฉพาะเป็นความขัดแย้งมาก ๆ ที่ศาสนาคริสต์พยายามสอนให้คนรักกัน แต่กลับการเป็นคำขอเพื่อสาปแช่งผู้อื่น จึงต้องทำความเข้าใจว่าสิ่งที่คนพื้นเมืองรับไปนั้นไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมใหม่หรือศาสนาใหม่ คนพื้นเมืองเหล่านี้ได้เข้าใจในสิ่งที่พวกเขารับเขามาหรือไม่

---

[37] Ibid., p. 39.

[38] Ibid., p.7.

แม้แต่ในเรื่องของการแต่งกายคนตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลในการแต่งกายของคนพื้นเมือง ทั้งหญิงและชายแม้ว่าการแต่งการของคนขาวจะไม่เหมาะสมกับสภาพภูมิอากาศของแอฟริกา แต่คนขาวก็ใส่เพื่อยืนยันความเป็นคนขาว และอาเชเบได้ชี้ให้คนพื้นเมืองเห็นว่าในเมื่อคนขาวยืนยันความเป็นคนตะวันตกด้วยการแต่งกายแต่เพราะเหตุใดคนพื้นเมืองจึงเปลี่ยนตัวเองตามคนตะวันตก เดิมเครื่องแต่งกายของคนพื้นเมืองจะบ่งบอกทั้งตำแหน่งยศของตนเอง แต่เมื่อค่านิยมเหล่านั้นได้สูญไปพร้อมกับการปกครองแบบใหม่จึงเป็นเหตุให้คนพื้นเมืองไม่ให้ความสำคัญกับการแต่งกายของตน อาเชเบจึงใช้โอบิ โอกอนโกว ใส่ชุดพื้นเมืองขึ้นศาลของคนตะวันตก เพื่อชี้ให้เห็นว่านี่คือส่วนหนึ่งของความเป็นคนเผ่าอิโบ "He wore a smart palm-beach suit and appeared unruffled and indifferent." [39]

การใช้สีสันมาตกแต่งหน้าตาหรือร่างกายมีจุดประสงค์ต่างไปจากเดิม เมื่อก่อนคนพื้นเมืองใช้การแต่งหน้าเพื่อความสวยงามและเป็นสัญลักษณ์แสดงความสำคัญของบุคคลคนนั้น และมีการตกแต่งทั้งหญิงและชาย แต่เมื่อวัฒนธรรมของคนพื้นเมืองเปลี่ยนไปคนพื้นมืองการตกแต่งร่างกายของฝ่ายชายเริ่มสูญหายไป ในขณะที่ฝ่ายหญิงจะนำเครื่องสำอางของคนขาวมาแต่งแต้มสีสันเพื่อความสวยงามเท่านั้น รูปแบบในการตกแต่งก็เหมือนกันไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะบุคคลอย่างที่เคยเป็น แต่การแต่งตัวของสาวไนจีเรียสมัยที่มหาอำนาจเข้ามา มีการเปลี่ยนแปลงและใช้การตกแต่งมากจนบางครั้งการแต่งตัวของผู้หญิงก็ดูมากเกินไป เพราะปกติสีผิวของสาวไนจีเรียจะมีความเข้มเมื่อตกแต่งด้วยสีสันที่มากเกินไปจึงทำให้ดูแปลกตา จนบางครั้งเป็นสิ่งที่ดูไม่ดี และแม้ว่าจะตกแต่งร่างกายอย่างไรก็ยังเป็นแอฟริกันและดูไม่ต่างจากหน้ากากของคนพื้นเมือง "Her lips and long finger-nails were a brilliant red, and her eyebrows were fine black lines. She looked not unlike those wooden masks made in Ikot Ekpene." [40] การแต่งกายของผู้หญิงก็ดูเปิดเผยมากขึ้นวัสดุที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายก็เป็นผ้าสังเคราะห์ที่คนตะวันตกนำมาขายเป็นต้น "Her nylon blouse was practically transparent, revealing a new brassiere."[41]

ความเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวันของคนพื้นเมืองมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเห็นวิถีชีวิตที่คนอังกฤษนำเข้ามาในดินแดนของชนเผ่าโดยไม่เปลี่ยนแปลง ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเกิดจากการนำเข้ามา การแทรกซึม และกลืนกินไปเรื่อย ๆ จนบางครั้งคนเผ่าอาจจะไม่รู้ตัวจนเกิดเป็นความเคยชินจนทำให้สภาพดั้งเดิมได้สูญหายหรือผสมผสานกับวัฒนธรรมที่เข้ามานั่น

---

[39] Ibid., p. 17.

[40] Ibid., p.1.

[41] Ibid., p.129.

เอง แม้ว่าคนพื้นเมืองจะพยายามเลียนแบบหรือนำมาผสมผสานกับความคุ้นชินของตนเอง กลับทำให้คนพื้นเมืองเกิดความเคยชินในวัฒนธรรมใหม่ จนทำให้หลงลืมในวัฒนธรรมของตนเองและทำให้วัฒนธรรมของตนสูญหายไป อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือให้คนอังกฤษได้ตอกย้ำว่าคนพื้นเมืองไร้อารยธรรม ล้าหลัง และพยายามครอบงำวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนพื้นเมือง

3.4.2 การผสมผสานทางภาษา

ในทางมนุษยวิทยาเชื่อกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงภาษาที่ตนใช้อยู่ตลอดเวลา ในทางตรงกันข้ามภาษาที่กลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งใช้อาจมีความคงทนถาวรข้ามกาลเวลาอันยาวนานก็เป็นได้เช่นกัน[42] นวนิยายของชินูอา อาเชเบได้ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าภาษาเผ่านั้นมิได้อยู่คงทนถาวรแต่ได้ถูกใช้ผสมผสานกับภาษาอังกฤษ การใช้ภาษาแบบลูกผสมนี้มีผลมาจากการที่คนพื้นเมืองต้องเรียนภาษาอังกฤษจากชาติเจ้าอาณานิคม ในระบบของจักรวรรดินิยมภาษาถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมของเจ้าอาณานิคม ภาษาถือเป็นเสมือนกรอบความคิด ที่เจ้าอาณานิคมได้ส่งผ่านไปยังชาติใต้อาณานิคม ดังนั้นคนอังกฤษจึงนำภาษาอังกฤษของตนไปเป็นกรอบให้กับคนพื้นเมืองเพื่อใช้ในการสื่อสารกับตนเอง และได้สร้างค่านิยมให้กับคนพื้นเมืองว่าถ้าสามารถสื่อสารกับคนอังกฤษได้ คนผู้นั้นก็จะได้รับโอกาส สิทธิต่าง ๆ จากคนอังกฤษ คนเผ่าอิโบก็เช่นกันถ้าคนใดที่พูดภาษาอังกฤษได้จะถือเป็นคนที่มีความสามารถและจะได้รับโอกาสจากคนอังกฤษก่อน แต่คนพื้นเมืองบางคนใช้ภาษาพื้นเมืองและภาษาอังกฤษที่ปะปน อาเชเบได้ตระหนักถึงปัญหาที่สำคัญในข้อนี้ และให้ภาพที่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงทางภาษาของคนพื้นเมือง

> "What are they saying ?" he asked John, who was now carrying in the deck-chairs.
>
> "Dem talk say make rain come quick quick."
>
> "Are all these your pickin,John?" There was something like envy in his voice.

---

[42] Gehan Wijeyewardene, ***Ethnic Groups Across National Boundaries in Mainland Southeast Asia,*** (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies,1990).

"No sir" said John, putting down the chair and pointing.

"My pickin na dat two wey de run yonder and dat yello gal...."[43]

ดังที่กล่าวไปในข้างต้นว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่บ่งบอกความเป็นชาติพันธุ์ ดังนั้นการสูญเสียภาษาก็เท่ากับเป็นการสูญเสียอัตลักษณ์ทางชาติพันธ์ของตนเอง อีกนัยหนึ่งที่อาเชเบเลือกนำเสนอการใช้ภาษาแบบผสมผสานนี้เพราะต้องการเสียดสีคนพื้นเมืองที่ยังใช้ภาษาที่ปะปนกันและเป็นการย้ำเตือนให้คนรุ่นใหม่ให้ระลึกถึงภาษาที่เป็นภาษาพื้นเมืองแท้ ๆ ของตน

สุดท้ายการผสมผสานทางวัฒนธรรมยังทำให้คนพื้นเมืองรุ่นใหม่เกิดความสับสนในวัฒนธรรมของตนเองกับวัฒนธรรมใหม่ที่ได้รับมา อาเชเบมีตัวอย่างตัวละครที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก ตัวละครตัวนั้นคือ Obi Okonkwo (โอบิ โอกอนโกว) ในเรื่อง *No Longer at Ease* ผู้มีศักดิ์เป็นหลานของ Okonkwo (โอกอนโกว) ในเรื่อง *Things Fall Apart* โอบิ โอกอนโกว เป็นตัวละครที่เกิดในช่วงที่ชาติมหาอำนาจเข้ามาครอบครองดินแดนของชนเผ่ามากจนแทบไม่เหลือภาพของความเป็นชนพื้นเมือง โอบิ โอ-กอนโกวถือเป็นคนที่ได้รับโอกาส ให้เข้ามาเรียนในโรงเรียนของหมอสอนศาสนาตั้งแต่ยังเล็ก และเข้าได้รับทุนจากคนในหมู่บ้านให้ไปเรียนที่ประเทศอังกฤษ ครอบครัวของเขานับถือคริสตศาสนา แต่พ่อแม่ของเขายังยึดถือจารีตประเพณีของพื้นเมืองดั้งเดิมบางส่วนอยู่ ปัญหาก็คือเมื่อเขาไปรักกับผู้หญิงที่เป็น Osu (โอซู) ทำให้พ่อแม่ของเขายอมรับไม่ได้เพราะการแต่งงานกับโอซูจะทำให้คน ๆ นั้นไม่เป็นที่ยอมรับจากคนในหมู่บ้านไปด้วย

ปัญหาที่เกิดขึ้นคือความสับสนในตัวของโอบิ โอกอนโกวเพราะคริสตศาสนาบอกว่าคนทุกคนเท่าเทียมกัน เราต้องให้ความรักแบ่งปันความรักให้กันและกัน แต่พ่อแม่เขากลับยังยึดถือจารีตแบบเดิม ถือว่าเป็นเรื่องของความขัดแย้งในเรื่องของอัตลักษณ์และการผสมผสานทางวัฒนธรรม ทำให้ โอบิ โอกอนโกว ต้องในภาวะที่สับสนภายในจิตใจ ไม่รู้จะทำอย่างไร และไม่เข้าใจในความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่าความเชื่อของเผ่าที่พ่อกับแม่ยังมีอยู่กับศาสนาใหม่ที่ทุกคนในครอบครัวรับเข้ามา

"We are Christians," he said. "But that is no reason to marry an osu."

"The Bible says that in Christ there are bond or free."

---

[43] Chinua Achebe, *Arrow of God*, p.31.

"My son," said Okonkow, I understand what you say. But this thing is deeper than you think." [44]

สิ่งอาเชเบนำเสนอทำให้เราเห็นว่าเมื่อเกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมหรือศาสนาใหม่เข้ามากับจารีต วัฒนธรรม และความศรัทธาในแบบเดิม สิ่งที่เกิดขึ้นคือช่องว่างของความไม่เข้าใจระหว่างของเดิมที่มีอยู่และของใหม่ที่รับเข้ามา และปัญหาก็จะเกิดขึ้นเมื่อคนรุ่นหลังไม่ได้มีรากหรือมีสานใยของเดิมอยู่ยิ่งทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ ทำให้เด็กรุ่นใหม่เกิดความสับสน และนี้คือผลกระทบในเรื่องของการครอบงำทางอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ เมื่อรากที่ยังอยู่ไม่ได้ถูกถอนจนหมดรากนั้นก็นังมีโอกาสแตกหน่อออกมาได้ ปัญหาก็จะเกิดกับคนรุ่นหลังที่ไม่เข้าใจในจารีตแบบเก่า อีกทั้งยังสร้างรอยร้าวระหว่างคนในครอบครัวอีกด้วย เหตุการณ์ของโอบิเป็นสิ่งที่ช่วยตอกย้ำเหตุการณ์ในอดีตเรื่องของโอกอนโกวกับเอ็นโวเยใน *Things Fall Apert* ด้วย

ตัวละครตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ยกมาให้เห็นถึงความมีอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ในตัวปัจเจกบุคคลที่มีความแตกต่างกัน แต่ต่างก็ได้รับผลกระทบกับชีวิตของพวกเขาหลังจากที่ชาติมหาอำนาจได้ของมามีบทบาทในบ้านเมืองของเขา ความสับสนในอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของตนเองไม่รู้ว่าจะว่างตัวเองอยู่ในที่ใดตำแหน่งใดจะอยู่ฝ่ายไหน จะเป็นคนกลุ่มใหม่รับวัฒนธรรมใหม่ดี หรือจะเป็นคนที่พยายามกลับไปสู่สังคมดั้งเดิมของตน แต่การจะกลับไปรับวัฒนธรรมแบบเดิมคงไม่สามารถทำได้เพราะไม่มีต้นแบบที่จะให้คนรุ่นหลังได้ทำความเข้าใจ เมื่อตนเองยังไม่เข้าใจว่าพื้นฐานดั้งเดิมที่แท้จริงเป็นอย่างไร ก็ไม่มีทางที่จะหวนกลับไปหาอัตลักษณ์ดั้งเดิมของตนได้เช่นกัน

เหตุการณ์ตัวอย่างที่ได้มาจากนวนิยายของ ชินูอา อาเชเบ เป็นเพียงภาพสะท้อนส่วนหนึ่งที่ทำให้เข้าใจว่า ในความเป็นจริงแล้ววิทยาการต่าง ๆ ที่ทันสมัยหรือสิ่งที่ชาติมหาอำนาจตะวันตกเห็นว่าดี แล้วนำไปหยิบยื่นและมอบให้กับชนเผ่าต่างๆ ในแอฟริกา ถือเป็นสิ่งที่มีส่วนในการทำลายและบั่นทอนสิ่งที่ยึดคนพื้นเมืองเข้าไว้ด้วยกัน กล่าวคือเมื่อสังคมไม่มีจุดยืนหรือไม่มีอัตลักษณ์ที่แน่นอนย่อมทำให้เกิดความสับสนกับสมาชิกในสังคม และเมื่อสมาชิกในสังคมไม่มีจุดยืนร่วมกันก็เป็นผลให้อัตลักษณ์ชาติพันธุ์เกิดการล่มสลายไปในที่สุด

กล่าวโดยสรุปสำหรับบทที่ 3 ที่ได้แสดงให้เห็นเรื่องของความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกับดินแดนใต้อาณานิคม มหาอำนาจตะวันตกได้ตั้งตนให้เป็นผู้ปกครองที่มีความสูงส่ง

---

[44] Chinua Achebe, ***No Longer at Ease***, p.151.

เหนือชนชาติแอฟริกันทั้งในเรื่องของวิทยาการ อารยธรรมและวัฒนธรรม ลัทธิอาณานิคม (Colonialism) ก่อให้เกิดกระบวนการทั้งที่เป็นการเสริมสร้างและการบ่อนทำลายในเวลาเดียวกัน การเข้ามาของชาติอาณานิคมแบบไม่ทันตั้งตัวทำให้เกิดผลข้างเคียงต่าง ๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องผลประโยชน์จากการแบ่งแยกดินแดน ดินแดนต่าง ๆ ถูกแบ่งและถูกปกครองจากคนตะวันตก มีการใช้การปกครองแบบการปกครองโดยทางอ้อม "Indirect Rule" * หรือในเรื่องของวัฒนธรรมการรวมคนหลายเผ่าหลายภาษามาปนกันเหมือนการอยู่ในหม้อหลอมใบใหญ่ (Big Melting Pot) จึงต้องหาภาษาศูนย์กลางในการสื่อสาร คนอังกฤษจึงเลือกสอนภาษาอังกฤษให้คนทุกเผ่าได้เรียนรู้เหมือนกันจะได้มีภาษาที่สามารถสื่อกับทุกคนได้และเป็นการช่วยให้ตนเองไม่ต้องไปเรียนรู้ภาษาคนเผ่าด้วย แต่คนเผ่าต้องสูญเสียอัตลักษณ์ทางภาษาไปกลายเป็นการใช้ภาษาเผ่าปนกับภาษาอังกฤษเป็นต้น ในทางเศรษฐกิจเกิดปัญหาคอรัปชั่นและการให้สินบนมากมาย นอกจากนั้นเกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมและการสูญเสียอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ดั้งเดิมของตนไป ศรัทธาเดิมได้สูญสิ้นซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำสังคมเผ่าดั้งเดิมได้ล่มสลายไปด้วย แรดคลีฟบราวน์ (Radcliffe-Brown)กล่าวว่า ศาสนาในแอฟริกาทำหน้าที่เป็นประโยชน์อย่างมากในสังคมเพราะมีส่วนช่วยให้สังคมเผ่าดั้งเดิมคงอยู่ต่อไป[45]

ดังนั้นนวนิยายของอาเชเบนอกจากจะเสนอภาพในยุคก่อนการล่าอาณานิคมไว้อย่างดี ภาพในขณะที่ถูกมหาอำนาจเข้าครอบครองและภาพผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดกับชาวพื้นเมืองดั้งเดิมอาเชเบก็สามารถสื่อผ่านนวนิยายของเขาได้อย่างชัดเจน และถือเป็นอีกเสียงหนึ่งที่สามารถทำให้คนทั่วโลกได้หันมาพิจารณาปัญหาเรื่องของการล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกอีกครั้งจากเสียงของคนพื้นเมืองแอฟริกัน นอกเหนือจากการบันทึกทางประวัติศาสตร์หรือนวนิยายที่เขียนขึ้นโดยชาวยุโรป

---

* **การปกครองทางอ้อม** (Indirect Rule) คือ ประเทศเจ้าอาณานิคมได้คัดสรรหัวหน้าชุมชนผู้มีอำนาจมาให้ความร่วมมือกับตนในการช่วยเหลือในการจัดเก็บภาษี หาคนพื้นเมืองมาช่วยงานคนขาว เช่น การทำเหมืองแร่ การสร้างถนน ฯลฯ หัวหน้าเหล่านั้นก็จะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าอาณานิคมแต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าอาณานิคมด้วย

[45] A.E. Redcliffe – Brown, ***Structure and Function in Primitive Society,*** (London: The Free Press, 1952) pp. 53-77.